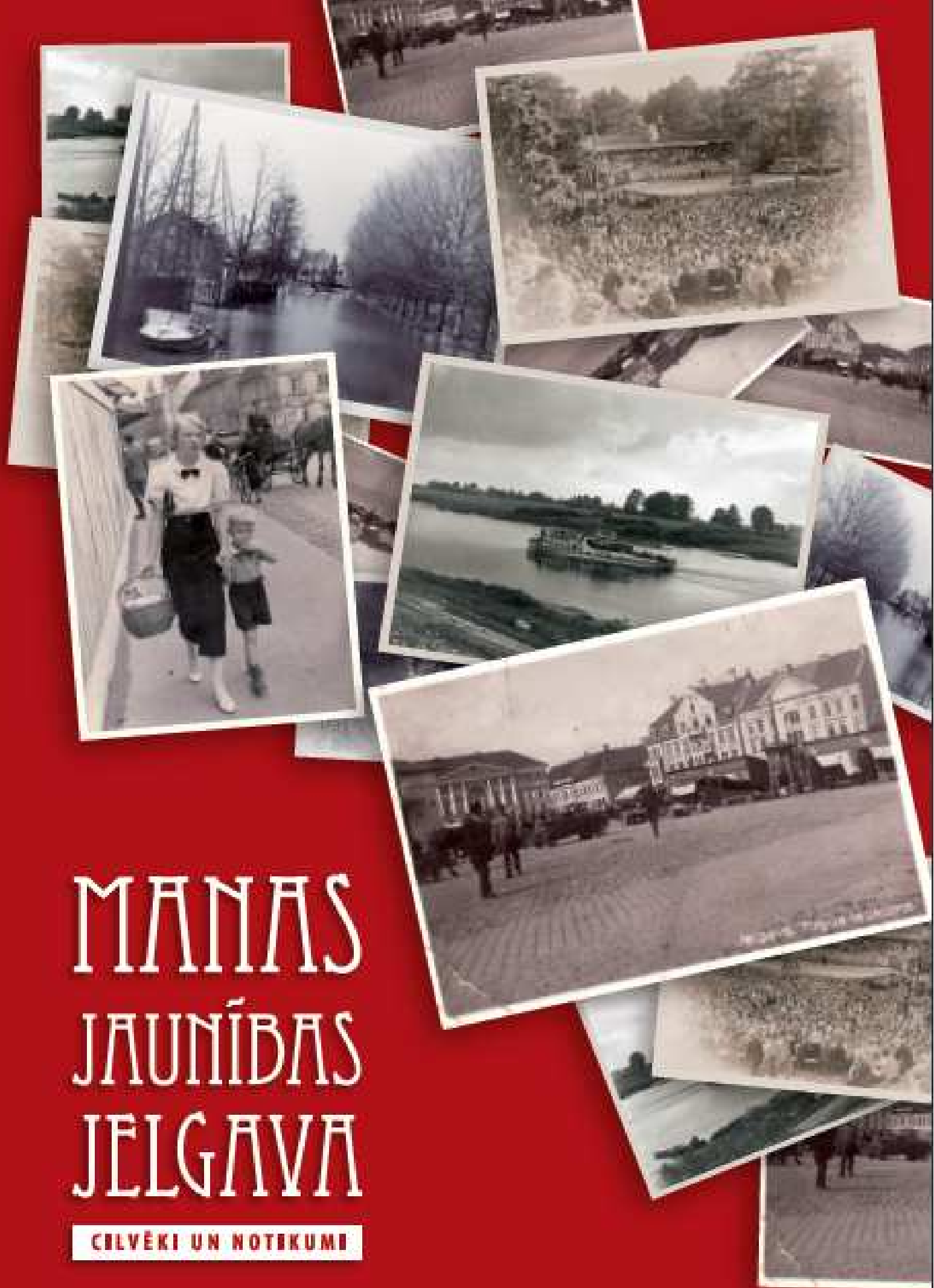

MANAS JAUNĪBAS JELGAVA

CILVĒKI UN NOTIKUMI

MANAS JAUNĪBAS JELGAVA

CILVĒKI UN NOTIKUMI

Autoru kolektīvs:

Jelgavas reģionālā Pieaugušo izglītības centra
radošās studijas „Seniori Jelgavai” dalībnieki

Jelgava

2009

*Veltīts Jelgavai un jelgavniekiem - pilsētai,
kurā dzīvojam, strādājam, priecājamies un pārdzīvojam,
un tās ļaudīm,
ar kuriem kopā piepildām ikdienu
tās krāsainībā un mainībā*

PRIEKŠVārds

Cienījamais lasītāj!

Jau ceturto gadu Jelgavas reģionālais Pieaugušo izglītības centrs piedāvā īpašas senioru izglītības programmas.

Šo piedāvājumu izmantojuši daudzi vecāka gadagājuma cilvēki, vēloties apgūt ko jaunu vai papildināt savas zināšanas kādā jomā.

Visvairāk klausītāju bijis datorzinību un svešvaloduursos.

Trīs gadu laikā mēs esam ne tikai apguvuši konkrētas zināšanas atsevišķās izglītības programmās, bet arī attīstījuši savas mācīšanās prasmes, regulāri apmeklējot Pieaugušo izglītības centra bibliotēku, piedaloties informatīvajos semināros un pasākumos, kā arī izmantojot sabiedriskos interneta pieejas punktus.

Šī izglītošanās procesa ļoti nozīmīga papildus pievienotā vērtība ir arī iespēja būt citā sabiedrībā, iepazīt darbīgus, zinātkārus savas paaudzes cilvēkus, apmainīties viedokļiem, zināšanām par dažādiem jautājumiem un arī prieks par savu varēšanu to visu apgūt.

Par tradīciju jau kļuvis, ka mēs pēc vienu kursu pabeigšanas izsakām vēlmi turpināt mācības. Angļu un datoru fanu klubiņi jau trešo gadu pulcē gan savu pastāvīgo interesentu loku, gan piesaista jaunus dalībniekus.

Nemot vērā mūsu lielo interesi un vēlmi darboties, 2008. gada nogalē Jelgavas reģionālais Pieaugušo izglītības centrs mums piedāvāja ideju apvienoties radošā studijā „Seniori Jelgavai”, par studijas darbības mērķi izvirzot senioru aktīvu līdzdalību pilsētas dzīvē un notikumos. Mēs vēlamies pārvērst reālos projektos savas intereses un idejas, kas balstītas mūsu bagātajā dzīves pieredzē.

Jelgavas seniori ir spara pilni izglītoties mūža garumā, apgūt arvien jaunas prasmes, tādejādi paliekot vienmēr garā jauni - interesanti sev, saviem tuviniekiem un savai pilsētai.

Studijas pirmā aktivitāte ir atmiņu krājums „Manas jaunības Jelgava. Cilvēki un notikumi”. Krājumā apkopotī 16 autoru stāsti un foto atmiņas par notikumiem un pieredzēto mūsu jaunības laika Jelgavā.

Tās ir liecības par ne tik senu, bet tomēr krasi atšķirīgu laika posmu sadzīves, iespēju, notikumu, tehnikas un tehnoloģiju ziņā.

Šie nav dokumentāli stāsti, bet gan mūsu sirdsatmiņas, kurās gadu desmitu ritumā varbūt ir aizmirsies kāds gadskaitlis vai vietas nosaukums, bet nekas nav zudis no pārdzīvoto emociju spilgtuma.

Tās ir atmiņas par mūsu skolas gadiem, mūsu vecākiem un skolotājiem, bieži vien ne vieglo ceļu uz izglītību, darba gaitām un mūsu jaunības degsmi kaut ko dzīvē sasniegt, kļūt laimīgiem, iekārtot savas dzīves.

Atmiņas, kuras smaržo pēc ievu ziediem pavasaros, siena vālu reibinošā rūgtuma, skolas gadu draudzības un pirmās mīlestības.

Mēs vēlamies, lai arī jūs ieraudzītu mūsu jaunības Jelgavu, tās cilvēkus un notikumus, tāpēc krājumu esam papildinājuši ar fotogrāfijām no saviem personīgajiem ģimenes foto arhīviem.

Lai arī daudzas no mūsu atmiņām stāsta par pēckara gadiem un padomju laika dīvainībām, tomēr kopējā krājuma noskaņa ir gaiša, jo jaunībā cilvēki pasaulē skatās ar nebēdnīgām acīm.

Šo atmiņu krājumu vēlamies dāvināt Jelgavas pilsētai un tās nākotnei - mūsu jauniešiem.

SATURS

Priekšvārds	4
Ansis Graudiņš. Ansītis ienāk Jelgavā	8
Raimonds Inne. Atmiņu pastaigas Jelgavā	10
Jānis Labrencis. Stāsts par labības kulšanu un tirgū braukšanu	13
Dzintars Priednieks. Mani jaunības gadi Jelgavā	16
Andris Plācis. Jelgavas atjaunotāji	19
Andris Plācis. Pēckara dzīves miniatūras	22
Ivans Arsentjevs. Satiksme pēckara Jelgavā	25
Mirdza Debnere. Skolas gadi	27
Irēna Vaineiķe-Strautmane. Mani bērnības atspulgi	28
Irēna Vaineiķe-Strautmane. Kad zvans uz skolu vairs nesauc mūs	32
Vija Ušvile. ... un domās ceļoju	37
Marija Husko. Stāsts par 50 kapeikām, līdaku un 4 kvadrātmetriem	41
Vija Grundmane. Miezītes pusē	44
Ivans Arsentjevs. Mašīnisti	49
Helēna Stepiņa. Stāsts par mani, velosipēdu, Beriju un milici	52
Mirdza Debnere. Palu laiks Jelgavā	55
Lilita Ozola. Trīs fragmenti no spožās studentu dzīves mozaīkas	57
Helēna Stepiņa. Raiņa ielā sagrūst daļa piecstāvu mājas	63
Vladimirs Kaļišs. Visu iepazīstam salīdzinot	65
Roberts Lazdiņš. 7Sadarbība - sekmīgas vadības pamats	67
Pēcvārds	70

ANSĪTIS IENĀK JELGAVĀ

Ansis Graudiņš

Es esmu viegli dīvains cilvēciņš tādā nozīmē, ka mana personības briešana ir apstājusies trīspadsmit, četrpadsmit gadu vecumā.

Daudzās situācijās rīkojos bērnišķīgi, un ar mani notiek savādi atgadījumi, kādi ar pieaugušiem cilvēkiem parasti nemēdz gadīties.

Jelgavā nonācu tā sauktās „Hruščova lauksaimniecības zinātnes” reorganizācijas rezultātā 1957. gada septembrī saistībā ar Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas pārcelšanu no Rīgas uz Jelgavu. Es jau biju beidzis pirmo kursu Hidromeliorācijas fakultātē.

Tas notika kādā vēlā septembra vakarā, kad pirmo reizi spēru savu kāju uz Jelgavas pilsētas zemes autoostā, izkāpjot no autobusa, lai dotos uz kopmītņi, kuras adrese bija norādīta Revolūcijas ielā 43 (tagad Dobeles iela).

Uz pleciem man bija mugursoma, bet rokās nesu saliekamo gultiņu, jo tajā kopmītnē vēl nebija pietiekami daudz gultu.

Bija jau patumšs. Apturēju kādu garāmgājēju un pajautāju, kā man atrast Revolūcijas ielu. Vīrietis parādīja virzienu un norādīja dažus orientierus, piemēram, Annas baznīcu. Pēc tam viņš mani paņēma pie piedurknes un jautāja:

„Jūs esat muzikants?”

„Kāpēc jūs tā domājat?” neizpratnē iepletu acis. Viņš norādīja uz saliekamu gultiņu, kuras alumīnija caurules pustumsā spīguļoja. Es to pacēlu augstāk, viņš pazina gultiņu, un mēs abi sākām smieties.

Tā, lūk, pirmais iespaids no Jelgavas man līdz šai dienai saglabājies šo smieklu zīmē.

Nākošo spēcīgo iespaidu guvu pēc pāris dienām, kad kopā ar dažiem kursa biedriem gāju aplūkot, kā viņi iekārtojušies bijušās Pedagoģiskās skolas kopmītnē Leņina (Lielā) ielā 17.

Tas bija piektā stāva četrvietīgajā istabīnā ar numuru 507. Tur bija iebūvēti sienas skapīši. Atvērām tos un ieskatījāmies. Skapīši bija tukši. Toties uz aizmugures sienām nākošie pedagogi bija atstājuši rakstiskus novēlējumus un padomus saviem pēcnācējiem šajā miteklī. Spēcīgākais novēlējums bija:

„Lai tevi mūžam insekti ēd!”

Bet gudrākais padoms, kuru reizēm ievēroju vēl tagad, skanēja:

„Neiztop priekšniecībai, bet sadzīvo ar to!”

Jelgava tajā laikā lielās platībās vēl bija pēckara gruvešu lauki. Dažu dienu laikā ievēroju, ka kājām gājēju pārvietošanās Jelgavā daudzviet nenotiek pa trotuāriem, bet gan pa diagonāli šķērsojot drupu lauku kvartālus.

Tā mana jaunības dienu Jelgava ir palikusi atmiņā kā pilsēta, kurā
CILVĒKS IET PA DIAGONĀLI.

ATMIŅU PASTAIGAS JELGAVĀ

Raimonds Inne

Esmu dzimis 1932. gadā Jelgavas slimnīcā, kuru tajā laikā sauca par žīdu slimnīcu. Toreiz slimnīca atradās tagadējā Viestura ielā 15 (pretī Jelgavas Piena kombinātam) un bija privāta klīnika ar labu prestižu.

Ar laiku bērnības atmiņas sāk bālēt, tomēr atsevišķas epizodes vēl šodien saglabājušās ļoti spilgti.

Pirmās atmiņas par Jelgavu saistās ar manu bērnību un turpinās no 1967. gada, kad uzsāku darba gaitas.

Galvenais mūsu ģimenes apgādnieks bija tēvs. Viņš strādāja par komercdarbinieku uz dzelzceļa. Pastāvīgas darba vietas tēvam nebija, viņu sūtīja aizvietot saslimušos vai atvaļinājumā esošus dzelzceļa darbiniekus pa visu Latviju. Arī manas piedzimšanas laikā tēva nebija Jelgavā, viņš strādāja Priekules dzelzceļa stacijā. 1938. gadā tēvs saņēma uzaicinājumu pastāvīgam darbam Auces dzelzceļa stacijā. Pārcēlāties uz Auci. Tur apmeklēju skolu, un pēc skolas un augstskolas beigšanas sāku strādāt Auces vidusskolā.

Kamēr tēvs darba gaitās klejoja pa visu Latviju, mēs ar mammu dzīvojām pa mājām. Īrējām dzīvokli Filozofu ielā 5.

Mūsu dzīvokļa apkārtnē bija vairāki veikali, kuros varēja izdarīt nepieciešamos iepirkumus. Reizi nedēļā devāmies iepirkties uz tirgu. Tirgus laukums atradās tur, kur tagad ir Hercoga Jēkaba laukums. No Filozofu ielas tas ir diezgan tālu, tomēr attālumu veicām kājām. Arī es labprāt piedalījos šajā „pārgājienā”, ne jau bez savtīgiem nolūkiem. Pa ceļam uz tirgu parasti iegriezāties saldumu meistara Puķudārza konditorijā Lielajā ielā. Kā gan tur visa nebija – „eklēri”, „napaleoni”, „Aleksandra kūkas”, „štopkūkas” un citi gardumi. Es drīkstēju no vitrīnas izvēlēties kūku, kuru vēlējos. To notiesāju, piedzerot tasi kakao.

Šādi iestiprinājušies, varējām veikt atlikušo ceļu līdz tirgum. Pats iepirkšanās process mani maz interesēja, tāpēc nav palicis atmiņā.

Atceros kādu gadījumu, no tirgus mājup ejot.

Mammai vajadzēja iegriezties pastā, kas atradās pa ceļam uz mājām, netālu no bijušā kinoteātra „Zemgale”. Iegājām pasta uzgaidāmajā telpā, mamma apsēdināja mani uz sola un blakus nolika smago tirgus grozu. Pati aizgāja pie lodziņa kārtot savus darījumus. Pie lodziņa bija diezgan

*Jelgavas tirgus
laukums
1936. gads*

liela drūzma, kurā es mamma nevarēju ieraudzīt. Labu laiku nosēdējis, es nospriedu, ka mamma aizgājusi uz mājām. Sāku domāt:

„Ko es te sēžu? Laiks arī man doties mājup.”

Pasta durvis bija lielas un smagas, tās man palīdzēja atvērt kāds kungs. Devos pa Raiņa ielu taisnā ceļā prom. Nomaldīties nebija iespējams.

Nākot tuvāk mājām, jutu, ka kaut kas nav kārtībā. Sasniedzis mūs dzīvokļa durvis, atradu tās aizslēgtas. Izstāstīju savas likstas pagalma zēniem, tad arī mamma ar iepirkuma grozu bija klāt. Dabūju pamatīgu rājienu, bet pērts netiku.

Mūsu ģimenē pāršanu neatzina par audzināšanas metodi. Ja blēņas biju izdarījis, tad mamma parasti mēģināja ar mani izrunāt notikušo, lai es pats saprastu, ko esmu izdarījis.

Atceros vēl kādu gadījumu.

Kādā svētdienas pēcpusdienā kopā ar mamma, papu un krustmāti aizgājām uz kino. Kinoteātris atradās pils parkā un, protams, bija patālu no mūsu mājām Filozofu ielā.

Tajā laikā bija pieņemts, ka filmu demonstrēšana notika bez pārtraukuma. Skatītāji ieradās jebkurā filmas demonstrēšanas momentā un atstāja kino zāli pēc vēlēšanās. Šajā reizē pēc filmas demonstrēšanas kā piedevu parādīja animācijas filmu par zaķi, kurš gāja skriet ar bruņurupuci. Bruņurupuci bija divatā un pa abiem sacensības uzvarēja. Viņi bija ļoti simpātiski, tas man radīja vēlēšanos filmu noskatīties vēlreiz.

Lai to izdarītu, vispirms bija jānoskatās visa garā mākslas filma. Mani pavadoņi to negribēja darīt un devās uz mājām. Es nebiju ar mieru un sāku skaļi izteikt savas pretenzijas. Tikko biju pilnībā apguvis skaņas „r” lietošanu. Tādēļ savas prasības izteicu ar saucienu:

„Es grrribu brrruņurrrupuci rredzēt!”

Šo saukli skaļi atkārtāju līdz pat Filozofu ielai. Uz īsu brīdi mammai izdevās mani apklusināt, draudot ar policistu. Taču tas deva rezultātus tikai uz mirkli. Nonācis mājās, savus saucienus pārtraucu, bet saucienus par „brrruņurrrupuci” mana ģimene man vēl ilgi atgādināja.

Bērņībā skaistākie svētki bija Ziemassvētki. Tos parasti svinējām pie omes Kuldīgā. Svinējām arī citus svētkus. Vieni no tiem bija Latvijas neatkarības proklamēšanas diena 18. novembris.

Kad sāka krēslot, aizdedzām un ievietojām logos sveces. Gandrīz nebija tāda loga, kurā nedegtu svecīte, jo tas bija kā likums, ka šajos svētkos aizdedzam svecītes, godinot Latvijas dzimšanas dienu. Diemžēl šī tradīcija šodien ir gājusi mazumā. 18. novembrī mūsu māju logi ir diezgan tumši, jo reti kurā deg svecīte. Svētku vakarā devāmies pastaigā.

*Raimonds ar
mammu ceļā
no tirgus
1936. gads*

Staigājot pa svecīšu liesmās rotāto Jelgavu, vērojām dekorētos veikalu skatlogus. Arī gar trotuāru malām bija novietotas iedegtas sveces. Tās bija iedegtas ne tikai galvenajā ielā, bet arī mūsu necilajā Filozofu ielā. Atceros, kā puikas gatavoja sniega pikas un svieda tās degošajās svecītēs. Degviela trauciņos čurkstēja, bet neizdzisa. Vēl šodien, vērojot svētku ugunošanu Jelgavā, varu teikt, ka 1937. gadā (varbūt 1936. vai 1938.) 18. novembra svētkos bija sasniedzis sniegs.

STĀSTS PAR LABĪBAS KULŠANU UN TIRGŪ BRAUKŠANU

Jānis Labrencis

Manas pirmās atmiņas par Jelgavu saistās ar vārdiem: Jelgava deg!

Mūsu mājas atradās kādus nepilnus 30 km no Jelgavas Zaļenieku pusē. Vēl ilgi pēc tam pieaugušie cilvēki stāstīja, cik lieli dūmi bijuši, pa visu debess pamali. Radās pat teiciens - ja kāds cilvēks kaut ko nokavēja un steigā centās nokavēto atgūt, tad viņam jautāja:

„A, kur tu biji, kad Jelgava dega?”

Mūsu mājās Brīvzemniekos kara dienās bija pirmais pārsiešanas punkts, vai kā toreiz sauca - lazarete. Vaļējā smagās mašīnas piekabē veda ievainotos no Bēnes apkārtnes kaujām. Klēts ziemeļu pusē tēvs atveda un izbēra smilšu kaudzi, kur man 6 gadus vecam puišelim spēlēties. Turpat ēnā, jo 1944. gada vasara bija ļoti karsta, nolika nestuves ar ievainotu zaldātu, kuru vairs nevarēja glābt.

Pavisam pie mūsu mājas paglabāja 13 zaldātnis. Vēlāk daļu izraka un pateica, ka vairāk nav. Tā 10 zaldātu te atdusas vēl šodien, bet viņu vārdus var izlasīt piemiņas plāksnē Zaļenieku brāļu kapos. Jelgavas kauju dienās mūsu mājās dzīvoja daudz bēgļu no pilsētas. Dzīvoja Rozenvaldu ģimene, Ānu ģimene un vēl citi, kopā gandrīz 20 cilvēku. Tēvam bija zemnieku saimniecība un visi bijām samērā labi paēduši.

Karam beidzoties, gandrīz visi aizbrauca, un sākās mierīgāka pēckara dzīve. Vislielākie svētki lieliem un maziem bija labības kulšanas talkas. Atmiņā palicis 1948. gada rudens, jo 1949. gadā visi jau bijām kolhozā, bet mans tēvs izsūtījumā.

Mūsu pusē bija divas kuļmašīnas. Vienu no tām tēvs sarunāja un ar 5 - 6 zirgiem vilka no mājas uz māju. Vilka atsevišķi kuļmašīnu un tvaika lokomotīvi vai dampi, kā toreiz viņu sauca. Cilvēki gāja viens otram palīdzēt, un tie bija priecīgi darba svētki. Ja no vienas mājas palīdzēja 2 cilvēki vienu dienu, tad no otras mājas 1 cilvēks divas dienas. Visi bija priecīgi, jo izkūla labību un bija ko ēst gan cilvēkiem, gan lopiem.

Saimnieces cepa pīrāgus, vārīja un šmorēja, parasti nokāva arī kādu ruksi, jo talkās strādāja līdz 20 cilvēku. Bija alus un glāze brandavīna, bet neatceros, ka kāds būtu piedzēries. Strādāja jauni un veci, vakaros bija dancošana pie ermoņiku mūzikas. Bija gadījumi, kad tieši kulšanas talkā jaunie samīlējās un vēlāk apprecējās. Man, puišelim, visvairāk patika tvaika dampis. No tā nāca tāda specifiska, pārkarsēta tvaika un eļļas

*Kulšanas talka
pie
Brīvzemnieku
māju šķūņa*

smarža. Lielā mucā ar tvaiku karsēja ūdeni un no jauna sūknēja atpakaļ katlā. Dampī kurināja ar speciālu celmu malku. Graudus ieguva uzreiz iztīrītus un sašķīrotus pēc lieluma. Tādēļ tādu mašīnu sauca par tīrkūlēju.

Tūlīt pēc kara sākām braukt uz Jelgavas tirgu. Atceros, pirmo reizi braucot iekšā pilsētā, tēvs gāja gabalu zirgam pa priekšu un starp drupām meklēja ielas, pa kurām varētu aizbraukt līdz tirgus vietai. Pirmajā reizē mamma bija sacēpusi un iedevusi mums līdzī baltmaizes bulciņas ar ķimenēm un pīrāgus.

Pilsētniekiem ar pārtiku bija grūti, daudz ko ēst nebija, tādēļ visu ātri izpirka. Visur varēja redzēt Sarkanās armijas kara tehniku. Starp Svēti un Jelgavu ceļa malā bija vesels lauks ar krievu lieltgabaliem. Stāvēja, draudīgi stobrus slīpi pacēlušī. Ja aizgāja kāds vilciens ar kara tehniku, tad tas jau bija vesels notikums.

Uz tirgu braucām katru vasaru līdz rudenim, kamēr vien bija, ko pārdot. Vedām visu, kas laukos izauga. Pārdevām ķiršus, ogas, ābolus, olas un citas preces. Ceļš bija diezgan tāls. Bija jābrauc kādas 3 stundas. Zirgi bija labi baroti, līdzī bija arī auzu kūlīte un siena klēpis. Pa tirgošanās laiku zirgu izjūdzā un aiz tirgus esošā nojumē, ko sauca par stadulu, zirdziņu pabaroja un padzirdīja. Tā zirdziņš atpūtās mājupceļam.

Kad 1949. gada augustā tēvu arestēja un izsūtīja uz Vorkutu, uz Jelgavas tirgu bieži braucām ar divus gadus vecāko māsu vai vecopapu. Mamma ar māsu bieži slimoja un viņām bija jāguļ slimnīcā. Tad mājās dzīvoju viens pats. Ziemā nebija, ko kurināt, bet ziemas bija bargas.

Tad uz plīts sakrāvu tīrus ķieģeļus, ar kaut ko sakurināju plīti, kamēr ķieģeļi sasila, tad saliku tos gultā starp palagiem un gulta ātri iesila. Sedzos ar aitādas kažoku un bija silti. No rīta visa istaba bija kā ledus pils. Sasala viss, kas vien varēja. Tā mēs 12 un 14 gadus veci bērni gādājām par savu izdzīvošanu. Bet tas jau ir cits stāsts.

Atceros agros vasaras rītus, kad brauciens līdz pilsētai bija daudz patīkamāks. Izbraucām no rīta agri, ap četriem no rīta. Vasaras rīti bija bezgala skaisti. Gar ceļa malu bija privāto saimniecību lauki. Katram saimniekam bija gabals labības, gabals zālāja. Visur daudz lopu. Ne tā, kā tagad, desmitiem hektāru labības lauku vai rapsis.

Dažreiz mums līdzī brauca vecaispapus Teodors Āboliņš. Viņš visu ceļa laiku stāstīja par mājām, kurās pirms pirmā pasaules kara strādājis par puisī, par krogiem, kuriem zirdziņš nekad nav gājis garām. No Zaļenieku puses pirmais bijis Spradžu krogs, tad Lubu krogs, tūlīt aiz Bramberģes ceļa bijis Meiju krogs. Iebraucot Jelgavā no Svētes gar Baložu kapiem, pārbraucot pāri Svētes upes tiltam, kreisajā pusē bija zema, gara koka māja - Reņģu krogs.

Tradicionālākais pirkums katrā krogā esot bijis gabals siltas desas, maize, pudele alus un simtu gramu brandavīna. Un tā, pēc visu krogu apmeklējuma, zirdziņš savu saimnieku parasti pārvedis mājās ratos cieši aizmigušu.

Kamēr lielie tirgojās, es apstaigāju tirgu un tā tuvējo apkārtni. Redzēju, kā būvēja tiltu pār Lielupi vai Driksu (neatceros). Visapkārt pāri drupu kaudzēm vientuļi slējās skursteņi.

Manu uzmanību piesaistīja augstu gaisā, skaļi trokšņojot, riņķojošās svīres. Tām drupu smailes noderēja kā ligzdošanas vietas. To skaļās balsis man palikušas atmiņā uz mūžu.

Toreiz man ne prātā neienāca, ka pēc daudziem gadiem atkal redzēšu Jelgavas apkaimē drupas un atkal svīres. Šoreiz tās bija Sarkanās Armijas kara bāzes drupas Vilces pagastā pie Tīšu kroga. Tikai šeit skursteņu vietā gaisā slējās ēku dzelzsbetona konstrukciju paliekas, bet visapkārt bija ķieģeļu drupu kaudzes. Labu brīdi vēroju šo skatu un izjutu tik lielu līdzību ar redzēto tik senos laikos.

Pirms braukšanas mājā parasti nopirkām kādu maizīti, saldējumu un limonādi. Mājupceļā zirdziņš vienmēr gāja daudz raitākā solī. Pēdējo reizi ar zirgu uz Jelgavu braucām 50-to gadu sākumā.

1949. gada februārī tēvs saņēma apkārtrakstu ar uzaicinājumu ierasties uz kolhoza dibināšanas sapulci. Neviena neieradās.

Sekoja 25. marts un nākošais uzaicinājums jau aprīlī. Apkārtrakstu uzticams cilvēks veda pa visu pagastu un katram bija jāparakstās, ka ir lasījis doto rīkojumu.

Šoreiz mājās palikušie cilvēki ieradās, un kolhozs bija brīvprātīgi nodibināts. Pārstāvis no rajona izlikās ļoti norūpējies un šaubījās, vai tik svarīgā laikā, kad jāsāk sēt, cilvēki spēs visu izdarīt.

Vēl šodien dzirdu viņa sacīto:

„Bet ja nu jūs visi tā vēlaties, tad lai būtu arī kolhozs, un valsts un partija jums palīdzēs.”

Jau nākošajā dienā tēvs iejūdza ratos zirgu, blakus piesēja 2 vai 3 govīs, ratos maisā ielika gaili un pāris vistas un aizveda uz mājām „Zildeguņi”. To saimnieki bija aizvesti jau 1941. gadā.

Pirmo mūsu kolhozu sauca „Jaunā Gvarde”. Cilvēki teica:

„Zaļā varde.”

Bija arī tādi nosaukumi kā „Staļina ērglis” un citi. Tā sākās jauni laiki - kolhozu laiki.

MANI JAUNĪBAS GADI JELGAVĀ

Dzintars Priednieks

Esmu dzimis Jelgavā. Pirmie iespaidi, kurus atceros, saistās ar Otrā pasaules kara laiku. Karam sākoties, mēs izbraucām uz laukiem pie radiem Lielplatones pagastā. Nākošajā reizē, kad mēs ar mammu atbraucām uz Jelgavu, pilsēta jau bija sabombardēta. Mamma man rādīja kādu sagrautu māju Lielajā ielā, neskartas bija palikušas viena dzīvokļa durvis un kāpņu laukumiņš. Tā es uzzināju, ka tas ir viss, kas palicis pāri no mūsu dzīvokļa. Bijām spiesti aiziet no mājām ar to, kas mugurā un somu rokā. Kad karš beidzās, mēs vairākas reizes braucām uz Jelgavu un, cik atceros, Jelgava bija viena drupu kaudze.

Kad laukos tika nodibināti kolhozi, mamma vismaz reizi gadā brauca uz Jelgavas tirgu. Kolhozā visu nopelnīto izmaksāja „natūrā” un mēs turējām arī dažus lopņus. Vienīgā iespēja tikt pie naudas bija pārdot nopelnīto. Uz tirgu braucām ar zirga pajūgu. Tirgus atradās tagadējā hercoga Jēkaba laukuma vietā, vairāk gan uz upes pusi. Uzvaras ielas māju vēl nebija. Tur atradās iebrucamā sēta, kur varēja atstāt zirgus, kamēr tirgojāmies. Tirgū bija lieli koka galdi, vietām ar jumtiem, vietām bez. Lielās ielas galā pie tirgus atradās liels ūdens krāns, no kura tirgotāji ņēma ūdeni. Lielā iela arī negāja gluži pa patreizējās ielas vietu, bet bija novirzīta vairāk pa labi uz tagadējā Kultūras nama pusi.

Kad atjaunoja vilciena kustību Meitene - Rīga, nokļūt Jelgavā kļuva daudz vienkāršāk. Atceros, reiz, atbraucot uz Jelgavu, nokļuvām lielos plūdos, tas varēja būt 1952. gads. No stacijas laukuma uz ietvēm bija izliktas paaugstinājumu laipas gājējiem, jo visa iela pludoja. Laipas bija arī citās pilsētas ielās, arī gar 2. vidusskolu.

Jelgavā uz pastāvīgu dzīvi atgriezies tikai 1957. gadā pēc Rīgas autoskolas beigšanas. Biju ieguvis 3. klases šofera tiesības. Meklējot darbu, saskāros ar grūtībām, jo nevienam nevajadzēja šoferi bez darba stāža. Tā kā palikt kolhozā man nebija nekādas vēlēšanās, pēc palīdzības griezos rajona izpildu komitejas kadru daļā. Man piedāvāja darbu kultūras nodaļā par šoferi - motoristu uz pārvietojamās kinoiekārtas. Tā nu es sāku strādāt. Mans pārinieks, kinomehāniķis, arī bija jauns puisis manos gados. Tā nu mēs septiņas dienas nedēļā braucām pa Jelgavas apkārtnes kolhoziem un ķieģeļu fabrikām rādīt kino.

Kino seansi tajā laikā bija liels notikums, un mēs jutāmies kā „kultūras nesēji” tautai. Interesanti bija tas,

*Mūsu
„kinoteātris”*

ka pēc filmu demonstrēšanas mēs spēlējām plates ar tā laika populāro mūziku. Sākās danči, kas dažreiz ievilkās līdz pusnaktij. Tas bija viens no iemesliem, kāpēc cilvēki apmeklēja kino seansus, neskatoties uz to, ka viena otra filma bija diezgan garlaicīga. Ne tikai jaunieši, bet pat pusmūža cilvēki dejoja uz nebēdu.

Otrā dienā bija gadījumi, kad no vairākiem kolhoziem zvanīja un sūdzējās izpildu komitejas kultūras nodaļai par to, ka pēc kino seansi kolhoznieki nav nekādi kārtīgie strādnieki. Mums gan neko nepārmeta, jo, ja mēs nespēlētu dejas, apmeklētāju skaits būtu labi ja trešā daļa.

Gadu nostrādājis, mainīju darbu un pārgāju strādāt uz Jelgavas rajona Ozolniekiem. Satiksmi starp Jelgavu un Ozolniekiem nodrošināja mazi autobusiņi, tā saucamie „rafiņi”, kas kursēja regulāri, ik pa 15 minūtēm. No rītiem, braucot uz darbu, mazajā autobusiņā saspiedāmies līdz 70 pasažieru.

Dzīve Jelgavā pamazām sāka ieiet normālā ritmā. Bijām jauni, un, kā jau jauniem cilvēkiem pieklājas, mums gribējās priecāties un izklaidēties. Nekādi mājās sēdētāji mēs nebijām.

Svētdienās gājām uz dejām. Populārākās vietas bija pils saliņa un dzelzceļnieku klubs, tautā saukts par „železku”. Tur spēlēja „dzīvā” mūzika un varēja izdeboties līdz pagurumam. Starplaikos varēja iziet uz balkona atvēsināties un iestiprināties, tad atkal turpināt priecāties. Vēl laba dejošanas vieta bija vecais kultūras nams, kas atradās aiz Ģ. Eliasa muzeja.

Iecienīta izklaides vieta bija arī kinoteātris Zemgale, kur divās zālēs varēja izvēlēties, kādu filmu skatīties.

Vasaras vakaros un svētdienās gājām uz Lielupi peldēties. Lielupes labajā krastā, kur pašreiz ir lielā pļava, bija smilšains lauks, gandrīz kā pludmale. Vasarās tur daudzi pilsētnieki atpūtās, peldējās un sauļojās. Turpat tika rīkotas arī sacensības motokrosā.

1958. gadā Jelgava atkal piedzīvoja lielus pavasara plūdus. Rīgas šoseja bija stipri zemāka kā pašlaik, tāpēc plūdu laikā šoseja pagriezienā uz Kalnciemi bija zem ūdens. Tur dežūrēja milicija un ar mašīnām veda pāri kājām gājējus.

Tur, kur pašreiz ir Statoil degvielas uzpildes stacija, bija zema pļava, kas pavasaros pārplūda.

Aicinājums uz kino

*Cukura iela
Pavasara plūdi
1958. gads*

Vissmagākās atmiņas ir par 1969. gada 12. janvāri, kad gāzes noplūdes rezultātā uzsprāga viena sekcija mājai Raiņa ielā 9.

Tajā laikā es strādāju Jelgavas meliorācijas pārvaldē par šoferi uz treilera, kas pārvadāja smago meliorācijas tehniku. Tā es dabūju vest uz avārijas vietu buldozeru un ekskavatoru, lai varētu vēl mēģināt ko glābt. To, ko es tur piedzīvoju, nevaru aizmirst visu mūžu.

Viena mājas sekcija bija pilnīgi sabrukusi. Siena uz blakus sekciju bija palikusi vesela, trešajā stāvā pie sienas karājās pilnīgi vesels pulkstenis, tas bija apstājies pēc pl. 10-iem. Nezinu, kāda iemesla pēc nevarēja gāzi noslēgt, visu laiku tā turpināja degt, paneļi bija nokarsuši līdz sarkankvēlei.

Vēlāk mājas drupas veda uz Lielupes pļavu, un tad arī to uzbēra augstāku.

Arī cukurfabrikas pusē krastu sāka paaugstināt ar fabrikā izskaloto zemi. Kad abās pusēs upes krasti tika paaugstināti, plūdi vairs tā neapdraudēja Pārlielupi.

Šodien tiek domāts par to, lai Lielupes krastus sakoptu tā, lai pilsētniekiem būtu vēl viena skaista atpūtas vieta. Cerēsim!

JELGAVAS ATJAUNOTĀJI

Andris Plācis

Ikdienā, ejot pilsētas ielās un veicot savus darba pienākumus, maz aizdomājamies, kāda izskatījās mūsu Jelgava pēc Otrā pasaules kara.

Beidzoties postošākajam karam, kas pieredzēts pasaules vēsturē, Jelgava bija viena no visvairāk sagrautajām pilsētām Latvijā. Drupu kaudzes, nopostītas mājas, vientulīgi pret debesīm pavērsti dūmvadu skursteņi kā mēmi liecinieki norādīja, ka šajās vietās vēl nesen laimīgi dzīvojuši cilvēki. Šur tur vēl saglabājušies lieveņu akmeņi drupu kaudzes priekšā mēmi liecināja par izpostītajām dzīvēm un cilvēku likteņiem.

1944. gadā pilsētas vēsturiskais centrs un lielākā daļa dzīvojamo ēku bija pilnībā iznīcinātas. Pēckara Jelgavas administratīvais centrs ilgāku laiku atradās Skolotāju ielā, no kurienes tika organizēta pilsētas iedzīvotāju politiskā un saimnieciskā vadība. Viens no svarīgākajiem uzdevumiem pilsētas dzīvotspējas uzturēšanai bija nodrošināt iedzīvotājus ar mājokļiem un atjaunot nopostītos ražošanas objektus. Jelgavnieki no darba brīvajā laikā piedalījās gruvešu novākšanā. Šis darbs nebija limitēts un balstījās uz entuziasmu, un par to neviens nesaņēma atlīdzību. Ļaudis nežēlojās par grūtībām, samierinājās ar pieticību un trūkumu, kas viņus pavadīja ik dienas, jo visi vēlējās tikai vienu - lai tas nekad vairs neatkārtotos.

Pilsētas atjaunošanas darbos piedalījās visdažādāko celtniecības specialitāšu pārstāvji.

40-to, 50-to gadu celtnieki stipri atšķīrās no mūsdienu celtniecības firmu pārstāvjiem. Toreizējo celtnieku spectērpu raksturīgākā iezīme bija „vatņiki”, ko ikdienā sauca par pufaiķām. Lielākā daļa celtniecības objektu atradās Jelgavas teritoriālā celtniecības tresta pārziņā. Pilsētā līdzās dažādiem celtniecības objektiem atradās arī būvorganizācijas, kas nodarbojās ar celtniecības materiālu ražošanu, transportēšanu, jaunu

Mātera un Svētes ielas stūris pēc kara

Elektrības iela pēc kara

tehnoloģiju ieviešanu. Celtnieki veica darbu ne tikai konkrētā objektā, bet darba dienas garumā tos aizsauca uz citu objektu, ko pārraudzīja trests.

1958. gadā, būdams pavisam jauns zēns, tikko 17 gadus vecs, sāku strādāt augšminētā tresta pārziņā esošajā objektā - Jelgavas pilī, kuru toreiz sāka atjaunot.

Pils atjaunošanas darbu vadītājs inženieris Zirdziņš mani nosūtīja darbā Liberta brigādē, kas objektā veica ar armatūras darbiem saistītus uzdevumus. Brigadieris bija augstākās kategorijas speciālists, kas prasmīgi vadīja savu kolektīvu, bijušais Latvijas pirmskara Saeimas deputāts, kurš tikai pirms 2 gadiem bija atgriezies no izsūtījuma.

Brigādē vairākums bija Vorkutas un citu ieslodzījuma vietu bijušie gūstekņi. Jelgavas pils atjaunotāju vidū bija dažādu tautību pārstāvji, bet tas netraucēja visiem labi saprasties.

Krietni darba veicēji bija Petermaņa mūrnieku brigāde. Ceļu no Rīgas uz Jelgavu ik dienas mēroja arī viesstrādnieki. Atceros, bija mums kāda Vasiļjevu ģimene no Rīgas, kurā tēvs kopā ar dēliem un vedeklām veica vissarežģītākos pils ārējo sienu apdares darbus. Augstākās klases speciālisti bija ceļamkrānu mašīnisti, betona sagatavošanas darbu operatori.

Lielu darba posmu Liberta brigādē es pavadīju kopā ar Miervaldi Taubi. Viņš 1947. gada 15. maijā Jelgavas Trīsvienības baznīcas tornī uzvilka Latvijas sarkanbaltsarkano karogu. Mazgadīgs būdams, viņš 10 gadus bija pavadījis izsūtījumā Vorkutas nometnē.

90-tajos gados bija dīvaini lasīt Jelgavas vietējā avīzē dažādus apgalvojumus par Latvijas karoga uzvilkšanu Sv. Trīsvienības baznīcas tornī.

Pārlielupes vietējās skolas skolnieka patriotisko jūtu iespaidā veiktais pasākums bija vienīgais tāds gadījums pēckara Jelgavas sabiedriskajā dzīvē.

Jelgavas pilsētas avīzē bija dīvaini lasīt arī citus izdomājumus par Jelgavas vēsturi, kas saistīti ar kara laikā bojā gājušo citu baznīcu torņu likteņiem.

Kāds žurnālists rakstīja, ka Sv. Nikolaja baznīcas torņa nojaukšanas pasākumos dalību ņēmuši divi tanki, kas militārpersonu atsūtīti vilkuši trosi un ar to pārzāgējuši nojaukamā torņa pamatus. Pats biju liecinieks, ka torņa sagraušanas darbos tika izmantota Harkovas traktoru rūpnīcas lieljaudas HTZ traktori ar priekšā iemontētām šļūcēm, kas tiešām ar trosi pāršķēla torņa pamatni un tornis sagruva. Labi, ka netika nodarīti nekādi postījumi līdzās esošai dzīvojamai ēkai.

*Celtnieki - pilsētas
atjaunotāji pie
Latvijas
Lauksaimniecības
akadēmijas
kopmītnes
1960. gads*

Liberta brigādē pavadītais laiks man saistās ar atmiņām par to humora dzirksti, kas pavadīja strādniekus ikdienas darbos, izsakoties vienam par otru.

Atceros, bija mūsu brigādē strādnieks Rapše. Viņš, iebraukdams no rīta darbnīcā, nenokāpis no velosipēda, pārējos uzjautrināja, teikdams, ka savā dzīvojamā istabā arī tā brauc iekšā. Mani vecākie darba biedri savukārt izzobojā mani, izsakoties:

„Mūsu „bugi-vugi” neprot dzīvot. Iztaptu brigadierim - dabūtu labāku darbu.”

Nezinu, vai darbu darīju labāk vai kā citādi biju izpelnījies brigadiera uzmanību, bet viņš man uzticēja savu divriteni, kad vajadzēja ierasties kādā citā objektā pilsētā, jo armatūras brigāde veica darba uzdevumus arī objektos ārpus Jelgavas pils.

Neparasti, bet toreiz tas bija pats par sevi saprotams, ka 20. gs. 50-tajos gados riteņbraucēji ar saviem velosipēdiem pārvietojās pa ielas braucamo daļu, nevis kā tagad, kad velobraucēji traucē gājējiem, brāžoties pa trotuāriem.

Visiem Jelgavas pils atjaunotājiem atmiņā palikuši Spāru svētki, kad pils ansamblis oficiāli nokļuva „zem jumta”. Milzīgs ozollapu vainags pacēlās pāri pils austrumu korpusam.

Pasākumam priekšlaicīgi gatavojās arī viss Jelgavas teritoriālais celtniecības trests un Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas vadība. Tika apbalvoti labākie darba darītāji un rīkots bankets visam darba kolektīvam. Mans darba audzinātājs, brigadieris Liberts, man gan neieteica ierasties, jo tai laikā biju nepilngadīgs. Nākošajā dienā pēc svētkiem visi bija pilnvērtīgi strādnieki, jo brigadieris stingri raudzījās, lai darbinieki būtu spējīgi veikt uzticētos uzdevumus.

Tagad, atskatoties uz aizgājušiem gadiem, varu teikt, ka vecākā paaudze audzināja jaunos stigrāk, nebija tādas visatļautības un alkoholisma, kas tagad veļas pāri Latvijai.

PĒCKARA DZĪVES MINIATŪRAS

Andris Plācis

Ja lielākā daļa dzīvojamo māju Jelgavā bija nopostītas, tad pilsētā bija atsevišķas ielas, kuras karš it kā nebija skāris. Viena no tām bija Egas iela. Viens ielas gals izgāja uz Sarkanarmijas (tagadējo Dambja) ielu, bet otrs atdūrās Mazajā ceļā. Mūsdienās Egas iela met līkumu vēl tālāk un iziet uz Sakņudārza ielu.

Dzīvojamā divstāvu koka ēka, kas atrodas Egas un Dambja ielas krustojumā, bija blīvi apdzīvota.

Dzīvokļos tika izmitināts vairāk iemītnieku, kā paredzēts, jo tikai pirms pāris gadiem bija beidzies karš. Ģimenes pieņēma dzīvot kopā savus radniekus un draugus, jo citādi cilvēkiem nebija, kur dzīvot.

Komunālie dzīvokļi ar koplietošanas telpām, saspīestība, ilgi neveiktie iekšējie koridoru remontu veicināja antisanitārus apstākļus, un tomēr tas neizraisīja epidēmijas.

Mājas pagalmā bija atklāta notekūdens grāvju sistēma, kas novadīja uz centrālo aku nenosakāmas krāsas šķidrumu ar specifisku smaku. Bērni, kas vēl nebija sasnieguši skolas vecumu, lēkāja pāri šiem grāvjiem, kas vasarā bija apauguši usnēm, nātrēm, dadžiem, staipekņiem, kas ar savām baltajām, dzeltenajām ziedu taurītēm izdalījās uz kopējā fona.

Bērnudārzos uzņemto bērnu skaits bija stipri ierobežots, tāpēc lielākā daļa pirmsskolas vecuma bērnu, kamēr viņu vecāki atradās darbā, laiku vienkārši pavadīja pagalmā. Dažādas bija viņu spēles un aizraušanās.

Vienmuļīgo dzīvi nedaudz izmainīja došanās peldēt uz Svētes upi. Pilnīgi nejauši kāds no vecākiem uzņēmās virsvadību, lai mājas iedzīvotāju bērnu pulciņš droši dotos pa Dambja ielu psihoneiroloģiskās slimnīcas Ģintermuiža virzienā un pāri dzelzceļa līnijas Jelgava - Tukums uzbērumam nonāktu ērtajā Svētes upes līkumā, kur upe bija piemērota peldēšanas priekiem ne tikai bērniem, bet arī pieaugušajiem.

Dambja iela mūsdienās ir mainījusies ļoti būtiski. Tā Egas ielas pagalam iepretī bija individuālās mājas ar piemājas zemi. Tagad no tām nav pat miņas. Tagad tur paceļas daudzstāvu ēkas, kas veido blīvu apbūvi līdz pat Dobeles šosejai.

Puķu un Dambja ielas stūrī pēc kara bija pārtikas veikals ar kārtas numuru 1. Apkārtējo māju iedzīvotāji un arī pārējie pilsētnieki tajos gados cauru nakti stāvēja garās rindās pie veikala, lai varētu nopirkt normēto cukura devu, jo gaidāms bija kārtējais pievedums. Cukura normēto devu izsniedza dzīvās rindas kārtībā. Tāpēc nebija savādi, ka rindā stāvētāju pulkā bija bērni. Normu izsniedza pēc „galviņām” Nebēdņi draiskuļi tieši ar interesi piedalījās šajā pasākumā, jo kopīgā vēlme dabūt kāroto izsauca pat sacensību, kurš pēc kārtas ies stāvēt rindā.

Izmainījusies Dambja iela arī virzienā uz Svētes upes pusi. Ielas pusē, kur pēckara gados bija kazarmas, tagad ir zemessardze un tiesas ēka.

Otrajā pusē atradās nelielas dzīvojamās ēkas, kas aizņēma ielas daļu un noslēdzās ar palielu divstāvu koka ēku pie Mazā ceļa. Tautā to sauca par „virsnieku māju”, jo tajā dzīvoja militārpersonu ģimenes, kas veica savus darba pienākumus pretī esošajās ēkās.

Vasaras dienās ielas kreisajā pusē iepretim kazarmām pulcējās kara invalīdi. Sevišķi traģiski izskatījās bijušie karavīri, kas bija zaudējuši abas kājas.

Viņi pārvietojās, novietojušies uz četrstūrainām platformām-ratiņiem, stumjoties uz priekšu ar saviem dūrēs sažņaugtajiem pirkstiem, kuru kauliņi bija nobrāzti līdz asinīm. Un šo nelaimīgo cilvēku bija daudz.

Invalīdu, kas bija zaudējuši vienu roku vai kāju, arī nebija mazums. Arī ievainotie, kam bija grūtības pārvietoties, reizēm aizņēma šo pulcēšanās vietu. Tad valdīja liela kņada, skanēja lamas un nereti vīri, sapulcējušies pulciņā, pārsprieda ikdienas notikumus un lietoja alkoholu. Sev līdzīgi piemeklēto, karā cirsto brūču vienotības apņemti, vīri tādā veidā centās mazināt savas sāpes un jutās vienoti.

Kazarmas kā dienesta un darba vieta bija arī militārajiem lidotājiem. Tagad pār pilsētu reti lido kāds lidaparāts. Tikai balti zīmējumi pāršķel debesis starptautisko tranzīta sabiedrību laineru lidojuma laikā. Tagad komerc nolūkos Jelgavas lidlaukā notiek lidmašīnu pacelšanās un nolaišanās izpletņlēcēju treniņu nodrošināšanai.

Pēckara Jelgavas debesīs noritēja aktīvi kaujas lidmašīnu lidojumi, jo tika veikta lidotāju apmācība. Sevišķi intensīvi lidojumi bija rīta un vakara stundās. Nereti virs pilsētas lidmašīnas lidoja „pļaujošā” lidojumā, veica straujas augšupejošas virāžas un tikpat spēji pikēja lejā.

Kara lidmašīnas, veicot mācību lidojumus, pacēlās un nolaidās lidlaukā pa noteiktu gaisa trasi, kas gāja virzienā no lidlauka pāri bijušajam skolotāju institūtam un tagadējai Valsts ģimnāzijas ēkai. Lidotāji orientējās pēc skolas tuvumā esošā ūdens ņemšanas torņa, jo tas bija augstākais punkts, kas pacēlās pilsētā. Visa pārējā apkārtnē bija drupu kaudzēs.

Lidmašīnu propeleru ātrie apgriezieni un motoru dārdoņa piepildīja visu apkārtējo gaisa telpu, un tā kļuva par pilsētas iedzīvotāju dzīves sastāvdaļu, pie kā bija jāpierod. Arī 20. gadsimta 50-to gadu beigās, kad novecojušās un savu laiku nokalpojušās kara lidmašīnas aizvietoja reaktīvie lidaparāti, to dārdoņa nesamazinājās, bet tieši otrādi - pieauga.

Tomēr pilsētnieki jutās droši, jo nebija neviena gadījuma, kad lidmašīnas būtu nogāzušās pilsētā. Tiesa, bija kāds avārijas gadījums, kurā bojā gāja kara lidotājs. Viņš nevadāmo lidaparātu apzināti izvadīja no pilsētas teritorijas, lai neciestu iedzīvotāji.

Skolu jaunatnes vidū pēckara gados populāri bija tehniskie sporta veidi, kas bija saistīti ar militārajām specialitātēm. Atsaucību guva planieristu, radio un sakaru specialitāšu apgūšana, individuālo aizsardzības paņēmieni apgūšana, strēlnieku ieroču pielietošanas praktiskās nodarbības. Jelgavas lidlauka pievilcības spēks bija noteicošais.

Lielo pārmaiņu laikā lidlaukam draudēja varbūtība tikt likvidētam. Darbīgi uzņēmēji veiksmīgi sāka izpārdot lidmašīnu skrejceļa betona plāksnes un veikt citas manipulācijas.

Pagaidām nekāda perspektīva pilsētas lidlauka attīstībai nav, un tomēr nezūd cerība, ka nākotnē radīsies apstākļi, kas neļaus visu atstāt pašplūsmei un privātīpašnieciskai alkatībai.

SATIKSME PĒCKARA JELGAVĀ

Ivans Arsentjevs

Pēckara gados galvenais starppilsētu transports bija vilcieni. Pa dzelzceļu diezgan lēti varēja nokļūt ne tikai jebkurā Latvijas, bet jebkurā Padomju Savienības pilsētā.

Tiem, kuri strādāja uz dzelzceļa, vienu reizi gadā pienācās brīvbiļete, kaut vai līdz Vladivostokai. Biļeti vēl varēja izmantot divi cilvēki, kuri atradās tavā aizgādībā. Dzelzceļnieki to izmantoja atvaļinājuma laikā, braukdami uz Melnās jūras kūrortiem atpūsties kopā ar ģimeni.

Otra brīvbiļete strādājošiem dzelzceļniekiem pienācās pa sava dzelzceļa teritoriju. Ja tas bija Latvijas dzelzceļš, tad pa Latviju. Ja tas bija Baltijas dzelzceļš, tad pa visu Baltiju. Šo otru izdevību varēja izmantot citā veidā, izrakstot brīvbiļeti pa savu dzelzceļu noteiktā virzienā līdz noteiktai stacijai. Parasti to izmantoja braukšanai uz Rīgu vai Jūrmalu.

Otrs satiksmes līdzeklis bija autobusi, kas kursēja kā pilsētas, tā arī starppilsētu maršrutos. Motocikli, mopēdi un velosipēdi bija personīgie transporta līdzekļi. Arī zirgu pajūgus bieži varēja sastapt pilsētas ielās. Par nelielu samaksu ar zirgu varēja atvest malku, ogles, mēbeles no veikala, sivēnu no tirgus, kartupeļus no lauciņa, jo tai laikā daudziem jelgavniekiem bija iedalīta zeme, kuru viņi kopa un kur audzēja dārzeņus.

Vieglo automašīnu bija ļoti maz. Kaut arī benzīns bija lētāks par limonādi, nopirkt vieglo automašīnu bija ļoti grūti. Pirmkārt, bija jāstāv garā rindā gadiem ilgi, otrkārt, sakrāt naudu pirkumam bija gandrīz neiespējami, jo visa nopelnītā nauda tika iztērēta ikdienas dzīves vajadzībām. Mēs nedrīkstējām nepelnīt, bet arī nopelnīt nedrīkstējām.

Atceros, vecpilsētā bija restorāns, un, ja mūsu puikas, nosēdējuši tajā līdz vēlam vakaram, gribēja atgriezties savā kopmītnē (kas atradās pie depo), viņi pasūtīja „karieti” (zirga pajūgu, ar ko brauca čigāns) un, skaļi dziedot pa visu pilsētu, brauca mājās. Tas maksāja diezgan dārgi, bet toties izskatījās diezgan lepni.

Arī svaigu maizīti depo veikalā piegādāja ar speciāli pielāgotu zirgu „karieti”. Šis veikals vēl joprojām tur atrodas. Tikai lodziņš, pa kuru padēva piegādāto maizīti, veikalam tagad ir aizmūrēts.

Visgrūtāk bija ar transportu skolēniem, kuri dzīvoja Pārlielupē. Daļa skolēnu kājām pa dienvidu dzelzceļa tiltu gāja uz tā laika 2. vidusskolu, citi uz 5. dzelzceļnieku skolu, tagadējo Amatu skolu Zemgales prospektā.

*Zirgu pajūgs
Jelgavas ielās
1956. gads*

Kad netālu no rūpnīcas RAF uzcēla 4. un 6. vidusskolas, mūsu bērni sāka apmeklēt šīs skolas. Bet arī šeit liela prieka bērniem nebija, jo bija jāiet garām depo, kur viena pēc otras braukāja lokomotīves, pēc tam jāšķērso dzelzceļa sliedes, kas veda uz Krustpili un sliedes, kas veda uz Rīgu, kā arī piebraucamie ceļi uz Jelgavas naftas bāzi un rūpnīcu RAF.

Tā, ložņājot zem vagoniem un pa vagoniem, daudziem bērniem nācās iegūt vidējo izglītību. Ne jau visiem palaimējās. Mūsu grāmatvedes meitiņa, steigdamās uz skolu, cukurfabrikas pieturā, palaidusi garām preču vilcienu, kas gāja no Jelgavas uz Rīgu, paskrēja zem pasažieru vilciena, kurš nāca no Rīgas uz Jelgavu...

Gedrovicu ģimenes bērni gāja pie mammas, kura strādāja cukurfabrikas stacijā par kasieri. Uz sliedēm, kas veda uz naftas bāzi, manevru veica lokomotīve - bērnus sabrauca.

No pilsētas līdz mūsu mājām Prohorova ielas malā (bijusī Sesavas iela) un Ceplu ielā varēja nokļūt, atbraucot ar autobusu līdz cukurfabrikai. Tālāk vajadzēja iet kājām, šķērsojot neskaitāmas dzelzceļa sliedes, garām depo un garām veikalam.

Tā mana sieva, atbraukusi ar autobusu, veda mājās no bērnudārza mazo meitiņu. Kā par nelaimi, uz sliedēm stāvēja Krustpils vilciens, kuru stacija nevarēja pieņemt. Reiz gadījās, ka vagoni, kas stāvēja iepretim depo, bija aprīkoti ar pārejas laukumu. Veiklākie gājēji rāpās pāri šim laukumam. Arī mana sieva nolēma tādā veidā tikt otrā pusē.

Tikko viņa uz laukuma pacēla bērniņu un sāka kāpt uz trepītēm pati, vilciens sāka kustēties. Pāri pārkāpt viņa vairs nepaspēja. Tā viņi sāka braukt nezināmā virzienā, jo nezināja, vai vilciens apstāsies stacijā vai nē. Labi, ka tas vilciens gāja tikai līdz Jelgavas stacijai. Atpakaļ nācās atgriezties pa dzelzceļa dienvidu tiltu, jo tur bija celiņš gājējiem. Tā mums bija mācība - nelīst ne zem vilciena vagoniem, ne pāri vagoniem. Bet vilcieni varēja stāvēt stundām, arī gājējiem bija jāstāv stundām, ja gribēja dzīvot.

Lūk, tāda bija satiksme mūsu pilsētā pēckara gados.

SKOLAS GADI

Mirdza Debnere

1945. gada maijā beidzās Otrais pasaules karš, un rudenī atkal varēja atsākties skolas gaitas.

Sāku mācīties Jelgavas 2. vidusskolas (tagad Jelgavas Valsts ģimnāzija) 8. klasē.

Skola toreiz atradās Filozofu ielā kādreizējā Kurlmēmo skolā. Tagad tur ir internātskola. Skolas direktors bija Augusts Vilks, klases audzinātāja Irēna Geikina.

Atceros, ka skolā valdīja stingra disciplīna gan mācību, gan uzvedības, gan ģērbšanās ziņā.

Neskaitot mācību laiku, vēl dažas stundas dienā vajadzēja veltīt pilsētas sakopšanai, jo mūsu skaistā Jelgava, kara laikā dedzināta, bombardēta un spridzināta, - nu bija kā viena liela postaža, drupu kaudze...

Tad nu mēs ar lāpstām rokās vācām gruvešus, lai izveidotu kaut kādas gājēju takas. Viegli tas nebija, jo mūsu „kolektīvs” sastāvēja tikai no meitenēm. Jelgavas 2. vidusskola tajā laikā bija meiteņu skola. Zēni mācījās 1. vidusskolā Mazajā ceļā, tur, kur tagad ir vakarskola.

Abu vidusskolu audzēkņiem dažkārt notika kopīgi pasākumi, neizpalika arī dažādas izpriecās.

Jaunība paliek jaunība, kaut arī tas bija pēckara laiks ar visām savām problēmām.

*Jelgavas
2. vidusskolas
pedagogi
1948. gads*

*Jelgavas
atjaunotājas -
10. klases
meitenes ar
skolotāju
I. Geikinu
1947. gads*

MANI BĒRNĪBAS ATSPULGI

Irēna Vaineiķe-Strautmane

Jelgavu par savu pilsētu saucu no 6 gadu vecuma. Vecāki nevēlējās stāties kolhozā, tādēļ 1948. gadā no laukiem pārcēlāties uz pilsētu. Līdzī ņēmām visu „fermu”, kurā bez sīklopiem bija arī zirgs un govys. Mūsu dzīves vieta bija klusā Pārlielupes ieliņā. Piešķirtā zemes platība atbilda prasībām, lai turētu mājlopus. Tētim piederēja plati rati ar lieliem gumijas riteņiem, kur varēja novietot arklu, ecēšas un citus lauksaimniecības darba rīkus. Darba netrūka, apstrādājot ģimenes dārziņus, vedot no tuvējās Cukurfabrikas graizījuma un malku.

Mani vecāki bija ļoti strādīgi, sabiedriski un progresīvi domājoši cilvēki. Mums vieniem no pirmajiem 50-to gadu vidū parādījās radio „Baltija” un nēdaudz vēlāk arī televizors. Katru vakaru mūsu lielā istaba bija kaimiņu pilna, abi vecāki stāvēja virtuves durvīs un pāri sēdošo galvām centās saskatīt, kas tika rādīts.

Tētis uzskatīja, ja cilvēks daudz un smagi strādā, tad viņš ir pelnījis arī atpūtu. Tieši viņš daudziem ģimenes atpūtas pasākumiem bija iniciators. Nereti jau nedēļas vidū tētis pabrīdināja mammu sagatavot bērnus, jo brīvdienās brauksim pie tuvākiem vai tālākiem radiem. Neskatoties uz aizliegumiem, mēs svinējām Lieldienas un Ziemassvētkus.

Spilgtā atmiņā palicis, kā, godiem sakārtotos ratos ar noņemamo plato platformu un vecākiem paredzēto sēdekli, mēs ar brāli, savīstīti kažokos un segās, sēdējām priekšpusē sienā un pašu audzētais zirgs Dainis, vienmērīgi klidzinot, jaukā aprīļa dienā mūs vizināja uz olu kariem Lietuvā.

Citreiz tās bija viesošanās pie māsīcām un brālēniem Vilcē vai Augstkalnē. Pa ceļam paspējām izgulēties, mīklas minēt, kuģus lādēt. Katrs ar brāli izvēlējamies savu ceļa pusi un iztēlojamies, cik mēs bagāti un kas mums pieder.

„Man ir sarkanā āboliņa lauks, bet man govju ganāmpulks, man mežs, bet man bērzu birzīte, man ..., bet man ...”

Līdz nemanot galamērķis bija sasniegts. Vecāki mūsu fantāzijas rosināja, iesaistījās mūsu „karos”, palīdzot saskatīt skaisto visapkārt.

Tagad dažreiz žēl, ka tā steidzamies, skrienam, nespējam aiz mašīnas stikliem sajūst gaisa spirtumu, svaigumu, nepamanām stārķa ligzdu, vai tikko saplaukušus bērzus mežmalā. Mirklis, un viss aizzibējis.

*Es 6 gadu
vecumā
1948. gads*

*Mani vecāki
1948. gads*

Vēl viena no mūsu ģimeniskās kopības izpausmēm bija vakara pasaciņas klausīšanās, arī brīvdienu bērnu rītu radio raidījumi. Ja skanēja raidluga par runci lielībnieku, kas vienā dienā bija septiņas klases beidzis, ja televīzijā rādīja mazo gulbīšu deju, tad vienalga, kādi darbi vecākiem bija darāmi - cirvis, zāģis vai veļas baļļa tika nolikti malā. Visi kopā skatījāmies baletu vai klausījāmies savus iemīļotos aktierus Mārtiņu Vērdiņu un Ēriku Brītiņu.

Bet bija arī savādāk. Mans tētis bija ne vien ar „zelta” rokām, asu prātu, bet arī ar strauju dabu. Mēs tikām audzināti stingrībā un agri radināti pie darba. Viņa teiktais vienmēr bija:

„Mani bērni nebūs nekādi jēslēpsnas!”

Nezinu, vai daudziem ir pazīstams šis vārds un zināma tā nozīme, bet man bija skaidrs - jāprot, jāvar, jāizdara!

Tomēr ar vienu lietu pēc labākās gribas netiku galā par lielu sarūgtinājumu tētim.

Nezinu, pie kādiem kreļļiem esmu pieskaitāma, jo rakstīšana ar labo roku man nekad nav sagādājusi grūtības. Visus darbus pamatā veicu ar kreiso roku, lai gan vajadzības gadījumā tikpat labi varu darīt darbus arī ar abām rokām, izņemot divas lietas - kartupeļus mizot un maizi griezt.

Mans tētis bija nolēmis šo lietu labot. Vienā kartupeļu mizošanas reizē viņš, paņēmis siksnu, stingri nostājās blakus un pavēlēja man nazi ņemt labajā rokā.

Raudāju un nesapratu, kā to izdarīt. Tētis to uztvēra kā spītēšanos, kur varēja palīdzēt tikai sikсна. Tas nebija nekas patīkams, tādēļ mēģināju izpildīt prasību, bet nazis bija tik neveikls un nedrošs, ka aizslīdēja pa delma locītavu, ievainojot to. Ieraugot asinis un sapratis, ka ir zaudējis, viņš nometa siksnu un turpmākā dzīvē samierinājās ar manu „trūkumu”.

Otrs pēriens bija daudz sāpīgāks. Lai arī izjutu lielas bailes no zirga un govīm, tieši manas pienākumos ietilpa vasarā agri no rītiem aizvest govi uz tālajām ganībām Pārlielupē.

50-tajos gados bija atļauts turēt lopus. Gandrīz katrā sētā bez sīklopiem bija arī govīm. Tas bija savdabīgs skats, kad no rītiem, savu pavadoņu vestas pa ceļa malu, gan Latvijas brūnās, gan Holandes lielās raibās govīm no visām mazajām ieliņām saplūda lielā straumē, kas virzījās pa Garozas ielu, Rīgas šoseju, Kalnciema ceļu, aiz „Vītoliņiem” uz Lielupes plāvu ganībām un vakaros atpakaļ.

Man bija tikai 12 gadu, kad jau pusdienlaikā, uzlikusi kannu uz rīteņa raga, braucu govi slaukt, vakarā atkal pie saites vedu mājās. Nedod Dievs, ja Balva nosprauslojās, vai parāva pavadu, atgaiņājoties no mušām, man mugura kļuva mikla. Uz mūsu ielas bija vairākas govīm, katrs saimnieks veda atsevišķi savējo un nekāda kooperēšanās nenotika.

Bet tad kādu rītu tētim tika palūgts, vai es nevaru aizvest arī kaimiņu govi uz ganībām? Man tās bija milzīgas mokas, kad vēl viens lops šņākuļoja pakausī.

Un tad jau tas pārvērtās par nerakstītu likumu. Katru rītu, jau izejot pa vārtiņiem, mani iebrauktuves galā gaidīja kaimiņiene un viņas gov. Es to izjutu kā lielu netaisnību, mēģināju pat tētīm iebilst, ka arī kaimiņiene varētu kādu rītu aizvest mūsu govi un ļaut man pagulēt, bet mani iebildumi netika uzklausi.

Un tad es nolēmu aizstāvēt savu taisnību.

Kārtējā rītā es tīri braši savu Balvu aizvedu garām kaimiņienei, nereaģējot uz tēta rīkojumiem. Viņai nekas cits neatlika kā rītakleitā un istabas čībās veikt pašai tālo ceļu. Mājās ejot, mana dūša gan bija „sašļukusi papēžos”, jo zināju, kas mani sagaida.

Klusiņām ieslīdēju istabā, bet arī tētis bija modrs. Drīz vien siksna „dancoja” pa manu augumiņu. Biju uzkāpusi uz krēsla un iekrampējusies atzveltnē. Nekliedzu un nelūdzu. Un tad tētis pamanīja, ka mikli ir ne vien mani vaigi, bet arī krēsla pamatne. Viņš dusmās nosvieda siksnu un aizgāja. Es vēl ilgi sēdēju uz slapjā krēsla un izraudāju savas pārestības asaras. Ne nākamajā, ne turpmākajos rītos kaimiņiene vairs nestāvēja mūsu iebrauktuves galā.

No vēl viena pēriena audzināšanas nolūkos man izdevās izvairīties.

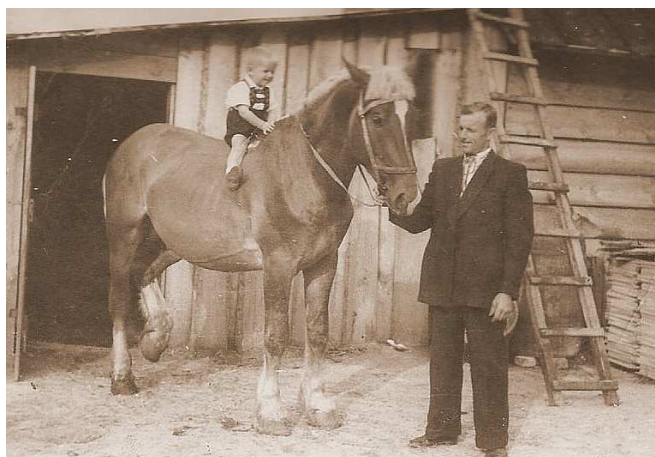
Dainis bija Vladimiras šķirnes zirgs-vilcējs, ar spēcīgu miesas uzbūvi, pinkainām kājām. Skaists dzīvnieks.

Tētis manas lielās bailes no Daiņa uzskatīja par vājuma izpausmi, kas pašai jāpārvar ar drosmi un gribasspēku. Mammīte gan mani žēloja un saprata, tādēļ vakaros centās pati iet uz kūti, bet bija reizes, kad tas nebija iespējams. Lai tiktu līdz govij uz vakara slaukšanu, man bija jātiek garām zirgam. Tiklīdz es iestājos kūts durvīs, Dainis paskatījās uz mani ar „baltu aci” un tūdaļ „ielika kāju pakavā”, sagatavojies spērienam. Man, pakustoties uz priekšu, tas arī nodunēja uz pretējās sienas, dažreiz pat vairākkārt. Izmantojot īso starpbrīdi, es, turot slauceni priekšā, pametos garām.

Jutos ļoti slikti noslēgtā telpā starp šiem diviem lielajiem kustoņiem. Tad lielākais palīgs un aizstāvis bija mans draugs Bonza - liels, melns, sprogains suns, kurš nereti, apliecinot savus draudzīgos nolūkus, negaidīti izslējās visā augumā, uzliekot savas varenās ķepas uz izvēlēta drauga pleciem, tādējādi pārbiedējot ne vienu vien tēta klientu, kura galva atdūrās suņa krūtīs.

Viņš, aizstāvēd mani, uzrūca zirgam, viešot manī lielāku pašāvību un drošības sajūtu. Zirgs, nesajutis manus baiļu sviedrus, palaida mani garām. Bet tā tas nebija vienmēr, un ne vienmēr tas palīdzēja.

Vienreiz, man nezinot un neredzot, tētis bija noskatījies un pārliecinājies, kā zirgs mani apdraudēja. Kādu rītu Dainis tika kaut kur aizvests. Abi atgriezās ap pusdienlaiku. Zirgu iejūdza ratos un man bija jābraukā garas

*Mans tētis,
brālis un zirgs
Dainis*

stundas no viena ceļa gala līdz otram un atpakaļ, lai nerastos nekādi sarežģījumi pēc izdarītās operācijas. Tētis vien noteica: „Vairs nebaidies!”

Pēc tā rīta pastaigas Dainis laikam turēja ļaunu prātu, jo bija pilnīgi vienaldzīgs pret mani.

Es esmu ļoti pateicīga saviem vecākiem, kuri man iemācīja darba tikumu, rūdīja gribasspēku, palāvību uz sevi. Palīdzēja veidot ģimenes tradīcijas, mācīja atpūsties un svinēt svētkus. Tas lieti noderēja turpmāk gan darbā, gan dzīvē.

Es nebiju „jēlslēpsna” ...

KAD ZVANS UZ SKOLU VAIRS NESAUCA MŪS

Irēna Vaineiķe-Strautmane

Mana pirmā zinību pils bija Jelgavas 2. septiņgadīgā skola. To sāku apmeklēt 1949. gadā. Tikai dažus gadus iepriekš, 1945. gada 11. janvārī, tā vēra durvis Pārlielupes bērniem direktora Jāņa Preisa un mācību pārziņa Kārļa Linberga vadībā.

Viņi izveidoja un saliedēja nelielu skolotāju un saimnieciskā personāla kolektīvu.

Piemērotu telpu skolai Pārlielupē nebija, tādēļ tā tika izvietota trijās divstāvu dzīvojamās mājās.

Viena no tām bija piederējusi Jelgavas pilsētas vecākajam K. Frickašam. Mājas atradās katra savā ielā, 100 līdz 200 metru attālumā viena no otras: Austrumu ielā 7, Lāčplēša ielā 11 un Brīvības bulvārī 31. Dzīvojamās istabas tika piemērotas mācību vajadzībām. Visās telpās bija krāsns apkure.

Tagad visas bijušās skolas ēkas ir atguvuši to likumīgie mantinieki.

Austrumu ielas skoliņas pirmajā stāvā bija apmēram 50 m² liela telpa ar nelielu skatuvīti un klavierēm vienā stūrī. To dēvēja par zāli. Šeit notika visi svarīgākie skolas pasākumi - eksāmeni, pionieru svinīgās līnijas, fizikultūriešu vakari, Jaungada sarīkojumi un citas svinības. Starpbrīžos tā kalpoja par skolēnu pastaigu vietu.

Lielākās trokšņošanas reizēs skolotāja Jāņa Meņķa varenā balss mūs tūlīņ atsauc pie kārtības.

Sākot ar piekto klasi, skolotājs Meņķis man bija klases audzinātājs un mācīja latviešu valodu un literatūru. Skolā mācījos labi. Humanitārie priekšmeti padevās teicami.

Starpbrīžos izpalīdzēju klases biedriem, izstāstot uzdoto vielu. Mēs uzkāpām uz skatuves, kas netika atļauts, saspiedāmies bariņā un aizslēpāmies aiz aizkariem, gaidot zvanu. Ja skolā parādījās sveši cilvēki

*Jelgavas
2. septiņgadīgā
skola - Brīvības
bulvāris 31*

*Jelgavas
2. septiņgadīgā
skola - Lāčplēša
iela 11*

un ienāca līdz skolotājam latviešu, krievu valodas vai vēstures stundās, zināju droši - mani izsauks.

Toties algebru, ķīmiju, fiziku, kas nebija mani mīļākie priekšmeti, apguvu ar lielu uzcītību. Atceros algebras eksāmenu septītajā klasē. Gandrīz visi jau aizgājuši, bet man sārti vaigi no uztraukuma, jo nespēju atrast pareizo atbildi. Cēlos un nesu nodot darbu. Skolotāja Rita Zeidenberga to pārlūkoja un teica:

„Uzraksti atbildi!”

Stāvēju un klusēju. Mani glāba skolotāja Preisa sacītais:

„Nevajag, viņa tā jau ir pārspējusi pati sevi.”

Paradokss - visu turpmāko darba dzīvi biju saistīta ar matemātiku.

Pavasārī ļoti bieži dabas zinību, krievu un latviešu valodas stundas notika brīvā dabā. Austrumu ielas skoliņas pagalmā bija puķu dārziņš, ko apkopa skolas „tantiņa”.

Tur auga dažas ābeles un ogulāji. Mēs, kā putnēni ielenkuši skolotāju, piesēdām dažs uz skolas somas stūra, uz kādas jakas piedurknes vai vienkārši zaļajā zālītē, klausījāmies jaunās vielas izklāstu un atbildējam uzdoto. Smaržoja ābeļziedi, bites darīja savu darbu, un puķu dārziņā raisījās vaļā sārtais tulpes zieds. Tās bija īpašas sajūtas.

Vislielāko prieku mums sagādāja fizikultūras stundas jaunā, enerģiskā skolotāja Rolanda Čuhalova vadībā. Labos laika apstākļos, pavasaros, rudenos un ziemās, tās notika ārā, skolotāja izlolotajā un izveidotajā sporta laukumā, kas atradās pie Brīvības bulvārī esošās skolas ēkas.

Tur pārvarējām šķēršļu joslas, rāpšanās kārtis, līdzsvara balķi un pēc tāllēkšanas un augstlēkšanas mēģinājumiem piezemējāmies bedrēs ar zāģu skaidām. Ziemā daudz slēpojām pa tuvējās ieliņās izveidoto trasi ar savām slēpēm, jo skolas inventārs bija trūcīgs. Pavasaros un rudenos skrējām krosu apkārt netālu esošajam dīķim. Mūsu skolas sporta dzīve bija ļoti aktīva, bet tas jau ir pavisam cits stāsts...

Skolā bija noteikta stingra ģērbšanās kārtība. Meitenēm bija tumši zilās vilnas formas kleitiņas ar baltām apkaklītēm, aprocītēm un melniem priekšautiņiem, kas svētku reizēs tika nomainīti pret baltiem atlasa auduma priekšautiem. Zēni valkāja tumši zilus uzvalciņus. Arī skolotājas bija pieticīgi ģērbušās. Viņas parasti nēsāja melnus atlasa auduma ķitelišus. Skolotājas Minnu Rēveli, Emīliju Krašausku, Veru Krieki atminos ģērbtas tieši tā.

Tikai šodienas skatījumā es spēju saprast un novērtēt to pašreizējā un lielo darba mīlestību, ko ieguldīja skolas tehniskais personāls. Ilggadējā skolas saimniecības vadītāja Lizete Miķelēna nežēloja spēkus un

*Jelgavas
2. septiņgadīgā
skola -
Austrumu iela 7*

enerģiju, lai apgādātu skolu ar kurināmo, mācību līdzekļiem, mēbelēm, sekoja apkopēju darbam un rūpējās par skolas tehnisko stāvokli. Viņš „labais gariņš”, pašas vārdiem izsakoties, uz kuru varēja paļauties kā pati uz sevi, bija skolas „onkulītis” Jurgis Baranovskis - mans vectēvs. Stalts vīrs ar kuplām ūsām, kuras viņš, uzspļaujot uz pirkstu galiem, mēdza savirpināt uz augšu. Ar īpašiem, paša gatavotiem nēšiem, sanesis malku, jau pēc pusnakts vectēvs sāka kurināt krāsnis un no rītiem sagaidīja mūs ar labu vārdu un siltām telpām. Viņš arī veica nelielus skolas remontdarbus, krāsoja logu un durvju rāmjus.

Tikpat nenovērtējams ir ikviena mana mīļā skolotāja darba prieks un entuziasms.

Skolotājs Kārlis Linbergs izdomāja un ierīkoja automātisko pulksteni, kas nodrošināja vienlaicīgu zvanu uz mācību stundām visās trīs skolas ēkās. Mēs piecpadsmit minūšu laikā paspējam aizskriet līdz attiecīgajai ēkai, kur tobrīd mums bija paredzētas mācības vai sporta nodarbības. Tie bija savdabīgi un veselīgi treniņi gan skolēniem, gan skolotājiem. Stundas netika kavētas un notika laikā.

Skolotāji rosināja un atbalstīja mūsu darbošanos dažādos pulciņos. Dalījās savās iecerēs, idejās un līdzdarbojās visos skolas pasākumos. Leļļu teātri un dramatisko pulciņu vadīja skolotāja Minna Rēvele.

*Jelgavas
2. septiņgadīgās
skolas pedagogi*

Atceros vienu no izrādēm, tā bija „Kaķu nams”. Šai izrādei paši gatavojām dekorācijas, piemeklējām tērpus.

Īpaši gatavojāmies Jaungada sagaidīšanas pasākumam. Mammās klāja galdus, cepa pīrāgus un plātismaizes. Tikām cienāti ar Lāčplēša ielas skolas lielajā augļu dārzā lasītajiem, lieliskajā pagrabā saglabātajiem āboliem un Valdekā spiesto ābolu sulu. Uztājāmies ar priekšnesumiem. Gatavojām deklamācijas, kam pavadījumu uz vijoles spēlēja skolotājs Jānis Meņķis. Dziedāja koris un meiteņu ansamblis.

Ļoti rošīgs un nenogurdināms bija skolotājs Čuhalovs, kurš pats izdomāja sporta piramīdu priekšnesumus. Arī vingrojumi ar lentu tapa viņa vadībā. Bez tam viņš bija ar lielisku klavierspēles prasmi. Visas fizikultūras stundas un skolas sarīkojumi notika skolotāja klavierspēles pavadījumā.

Piedalījāmies arī ārpussskolas pasākumos, braucām ekskursijās ar kuģīti no Driksas piestātnes līdz Jūrmalai, Ķīšezeram. Gājām pārgājienos uz Lediņiem, braucām ar kravas mašīnu, kurā sēdēšanai bija ievietoti gari soli, uz Tērveti un citur. Piedalījāmies talkās.

Skolā valdīja rošīga dzīve, bet to pārtrauca Staļina laika represijas.

No darba draudēja atlaist skolotājus Emīliju un Jāni Krašauskus par to, ka viņi dziedāja baznīcas korī un skolotāja, ejot uz stundu, nenovilka laulības gredzenu.

Apcietināja un izsūtīja skolotājus Jāni Meņķi un Jāni Miķelēnu.

No darba tika atlaists visu mīlētais un cienītais skolas direktors Jānis Preiss. Skolēni Sv. Trīsvienības baznīcas tornī bija uzvilkuši sarkanbaltsarkano karogu.

Skolu beidzu 1956. gadā, un skolas beigšanas apliecību man pasniedza jaunā skolas direktore Olga Plāce.

Mazā skoliņa jau sen bija kļuvusi par šauru, tāpēc 1960. gadā tika pieņemts lēmums par jaunas skolas celtniecību. 1964. gadā 2. septiņgadīgā skola pārtapa Jelgavas 4. vidusskolā ar divām skolēnu plūsmām - latviešu un krievu.

Tajā darbu turpināja arī daudzi mani skolotāji. Nevaru nepieminēt skolotāju Skaidrīti Uvenu, kura ievadīja mani un veiksmīgi izvadīja pa ķīmijas labirintiem. Viņa arī izaudzina manu dēlu, būdama viņa klases audzinātāja un ķīmijas skolotāja, un mācīja ķīmiju arī manai meitai. Tikai nesen skolotāja pārtraukusi darbu 4. vidusskolā, kas ir bijusi viņas vienīgā darba vieta.

Joprojām nenogurdināma un rosīga ir 2. septiņgadīgās, vēlāk 4. vidusskolas saimniecības daļas vadītāja Lizete Miķelēna. Viņa vēl arvien aktīvi iesaistās un piedalās visos Latviešu biedrības un klubiņa „Sendienas” rīkotajos pasākumos.

Vēl daudzus gadus 4. vidusskolas sporta dzīves slavu spodrināja fizikultūras skolotājs Čuhalovs. Neaprstāma laimes un sirsnības sajūta mani pārņēma, kad nejauši aiz aizvērtām zāles durvīm bērnodārzā „Vārpiņa” izdzirdēju klavierspēli un skolotāja Čuhalova balsi. Jau kopš 1991. gada un arī vēl tagad skolotājs strādā bērnodārzā un rūpējas par bērnu stāju un fizisko mundrumu.

Arī man ir bijusi saistība ar 4. vidusskolu. Tā ir sanācis, ka 2. septiņgadīgā skola mani ievadīja dzīvē, sniedzot pirmās zināšanas. Desmit gadus pēc tās beigšanas, 1966. gadā, es savu kāzu valsi dejoju 4. vidusskolas zālē, un mani vedēji Lielajā dzīvē bija Lizete un Jānis Miķelēni.

7. klases
izlaidums
1956. gads

Kāzu valsis
savā skolā pēc
10 gadiem

Nobeigumā gribu pastāstīt par Lāčplēša ielu, pa kuru vēl arvien staigāju.

Tā savu nosaukumu ieguvusi, pateicoties cīnītājiem pret Bermontu, kuriem 30-tajos gados šeit sāka dalīt apbūves gabalus, kas nebija mazāki par 2000 m².

Pavasaros, kad visos dārzos ziedēja ābeles, plūmes un ķirši, gaiss virmoja no smaržām un mīlestības. Brīvdienās un darbdienu vakaros šo gaisotni nāca baudīt pilsētas ļaudis - gan jauni, gan veci, kas, sadevušies rokās, lēni pastaigājās un priecājās par šo skaistumu. 50-tajos gados to pavairot piedalījās arī mūsu 2. septiņgadīgās skolas skolēni un skolotāji.

Nezinu, no kurienes bija stādāmais materiāls, bet tā bija ļoti daudz, jo vienā no talkas reizēm mēs stādījām ābelītes visas Lāčplēša ielas garumā - katrā ielas pusē divās rindās. Manis stādītās ābelītes bija pretī Lāčplēša ielas skoliņai. Šodien šo ābeļu vairs nav. Pēc pāris gadiem mēs jau zinājām, kurā ābelē ir garšīgākie āboli.

Nākot no skolas, pavasaros mūsu mazās pēdas mina smaržīgo ziedlapiņu paklāju, bet rudenos kodām garšīgajos, sulīgajos ābolos, jo par piesārņojumu vēl nebija jābaidās. Vēl šodien zinu vienu ābeli ar gardajiem augļiem, bet tas krāšņums, kas ielai bija, ir zudis.

Salīdzinot ar tālo pagātņi, šodien ir tik daudz kokaudzētavu, kas reklamējas presē un stādu tirgos. Ja kaut vienam atvērtos sirds dāsnamam, organizējot arī citus labam darbam, tad Lāčplēša iela priecētu 4. vidusskolas bērnus, jaunā Zemgales Olimpiskā centra viesus un pilsētas ļaudis un kā senos laikos atkal kļūtu par pilsētas promenādi.

Arī es labprāt vēl iestādītu savu ābeli...

... UN DOMĀS CEĻOJU

Vija Ušvile

Dzīvoju 2. Jelgavā, tā daudzus gadus sauca Pārlielupi. Kopš sevi atminos, dzīvojām mazā ieliņā - Zāļu ielā. Tā vēl šodien ir saglabājusies visā tās garumā.

Ieliņas vienā galā auga liels ozols, tas tiešām mums likās liels jau tad, pirms sešdesmit gadiem. Tā bija laba mūsu ieliņas bērnu pulcēšanās vieta, kā tagad teiktu - „štābiņš”.

Bet mūsu „meka” bija pilsēta. Ar to sapratām pilsētas centru - Lielo ielu, Katoļu ielu, Driksas ielu, visu, kas atradās aiz Lielupes un Driksas.

Tur nebija tā, kā mūsu 2. Jelgavā. Tur bija daudz drupu, un mums bija daudz labu vietu kāpelēšanai, līšanai un daudzām citām aizrautīgām nodarbēm.

Uz pilsētu vecāki bērniem vieni pašiem neatļāva iet. Kamēr vecāki darbā, mēs dažreiz šo aizliegumu neievērojām.

Lai nokļūtu pilsētā, bija jāpāriet pāri diviem tiltiem, un tad iecerētais gala mērķis bija jau ar roku aizsniedzams.

No savas ielas bērniem es biju pati jaunākā. Ne jau vienmēr draugi mani ņēma līdzī uz pilsētu, jo tāds „sīkais” tikai traucēja. Bieži nedīcu, lai ņem līdzī, jo man bija bail iet pāri Lielupes tiltam - tā klājums bija no dēļiem. Starp dēļiem vīdēja ūdens. Nekādas drošības nebija - bet ja nu iekrītu? Un aizliegumu arī esmu pārkāpusi...

Kādā reizē, kad veiksmīgi bijām sasnieguši drupas Katoļu ielā (pie tagadējā veikala „Kanclers”), visi mani draugi bija aizspēlējušies un devušies „apgūt” citas drupas. Atgīdos, ka esmu palikusi viena un manējo draugu nav!

Drošsirdīgi devos uz centru, sasniedzu Lielo ielu un - kur tagad jāiet, nezinu? Kādu brīdi nevarēju pieņemt lēmumu. No malas mani novēroja kāda tante. Viņai bija skaidrs, ka šis bērnelis ir nomaldījies. Tad, paņēmusi mani pie rokas, aizveda uz miliciju. Tā atradās tagadējā pilsētas Domes mājā.

Miliču onkuļi sāka mani izprašņāt. Satraukums bija liels. Pateikt nevarēju neko. Tik to, ka man jāiet pāri diviem tiltiem. Laipnie miliči mani iesēdināja mašīnā un veda Rīgas virzienā. Kad bijām pāri abiem tiltiem, man viss bija skaidrs - gan, kā mani sauc, gan, kur dzīvoju. Jo tā jau bija mūsu - 2. Jelgava.

Tā mēs vadījām savas bērnu dienas.

Nebija slikti, ka pārējie ielas bērni bija vecāki. Tikai, mācību gadam sākoties, iela pa dienu kļuva klusa. Visi lielie mācījās skolā. Arī es biju pārliecināta, ka laiks sākt mācīties. Un tā piecu gadu vecumā es devos uz skolu.

Jelgavas 2. septiņgadīgā skola atradās kādus 800 metrus no manām mājām. Tā bija izvietota trīs privātmājās, katra savā ielā - Lāčplēša ielā, Austrumu ielā un Brīvības bulvārī. Bez minstināšanās devos līdzī savai draudzenei uz Austrumu ielas skoliņu.

Iegājām klasē. Bija atnākuši daži skolēni, un pie tāfeles stāvēja stalts skolotājs - Jānis Preiss. Nekas neliecināja, ka viņš mani negaida. Laipni ar mani aprunājās, iedeva papīra lapu, zīmuli, ierādīja brīvu vietu solā un es biju gatava mācībām, tāpat kā visi citi. Klasē vēl bija kādi 20 skolēni. Es „gaismas pilī” pavadīju veselu dienu.

Pēc diviem gadiem nu jau kā īsta skolniece uzsāku mācības šajā skolā.

Trīs gadi, ko mācījos 2. septiņgadīgajā skolā, bija manas pirmās, jaukās atmiņas par skolas gadiem. Nekādas grūtības nesagādāja vairākas reizes dienā rikšot no viena skolas ēkas uz otru, pie tā ātri pieradām.

Interesantākās stundas notika Austrumu ielas skoliņā. Tur bija zāle ar parketa grīdu. Zālē notika fizikulas stundas, tās vadīja skolotājs Rolands Čuhalovs. Viņš ne tikai bija prasīgs skolotājs, bet iemācīja iemīlēt sportu un pamudināja mani doties uz Jelgavas Bērnu un jaunatnes sporta skolu.

Uz skoliņu atnāca strādāt Rita Apškalēja - izcila latviešu valodas un literatūras skolotāja. Šie abi skolotāji man visvairāk palikuši atmiņā.

Tā dzīvē sagadījās, ka vēlāk abi skolotāji audzināja manus bērnus un skolotājs Čuhalovs pasniedza sporta nodarbības bērnu dārzā arī maniem mazbērniem. Skolas dzīve bija notikumiem un pasākumiem bagāta. Daudz sportojām, darbojās dramatiskais pulciņš, koris.

No 4. klases mācījos Jelgava 2. vidusskolā (tagadējā Jelgavas Valsts ģimnāzija). Tā bija nesalīdzināmi lielāka par manu iepriekšējo skolu. Tur bija atsevišķi gan sporta, gan aktu zāle, skaists, liels futbola laukums, skrejceļiņš, basketbola un volejbola laukumi.

Skolas galā bija skolas dārzs ar vairākām siltumnīcām un mācību - izmēģinājumu lauciņiem (šobrīd sporta halles teritorija). Sākot ar piekto klasi, darbmācības stundās katram skolēnam zināms stundu skaits bija jāstrādā siltumnīcā un

*Ekskursijā pie
Raina
pieminekļa
Rīgā
1957. gads*

*4. klases
skolēni
1958. gads*

izmēģinājumu lauciņā. Arī vasaras brīvlaikā nevarējām brīvi „bumbulēt”, katram skolēnam tika noteikti datumi, kuros jābūt skolā strādāt. To sauca par praksi. Un, ja mācību gadu sākot, nevarēja uzrādīt zīmi ar skolotāja ierakstu par to, ka praksē strādāts, uz nākamo klasi nepārcēla.

Tikai vienu vasaras brīvlaiku strādāju skolas siltumnīcā, pārējās vasaras biju no šiem darbiem atbrīvota, jo Sporta skolas audzēkņi vasarās devās uz treniņnometnēm un sacensībām. Tad, kad trenējāties skolas sporta laukumā, vairākas reizes gadā arī paši sakopām sporta laukumu.

Skolas sporta dzīvi vadīja skolotājs Valdis Lagzdiņš. Skolotājs bija prasīgs, bet arī ļoti sabiedriska un gādāja par mums, kad braucām uz sacensībām citās pilsētās.

Vēl šodien saglabāties viņa dāvētais albūms ar autogrāfu un kaligrāfiski noformētu ierakstu 1963. gadā, beidzot astoto klasi. Tādu albūmu skolas izlaidumā viņš dāvināja katram izcilam sportistam.

Skolā mācību stundas bija interesantas un saistošas. Skolotāji paši gatavoja uzskates līdzekļus, iekārtoja un izveidoja savus mācību priekšmetu kabinetus.

Ļoti bagātīgi bija iekārtots ģeogrāfijas kabinets skolotāja - fanātiķa Alfrēda Ogas vadībā. Viņš „stāvēja un krita” par „savu ģeogrāfiju” un ne sevišķi mīlēja sportistus. Tā arī pateica:

„Tu ar sportu maizi nenopelnīsi!”

Atceros arī fizikas skolotāju Žani Ābelīti. Fizikas kabinets bija iekārtots kā auditorija. Šāds veiksmīgs risinājums ļāva mums lieliski no jebkuras vietas redzēt izmēģinājumus, ko demonstrēja pats skolotājs. Arī mums pašiem bija jāstrādā laboratorijas darbi. Ja to veicām bez skolotāja klātbūtnes, tad gāja dažādi - citreiz telpā izveidojās pamatīgs mākonis, citreiz sprādziena troksnis atskanēja tad, kad skolotājs nebija to paredzējis.

Un lieliskās angļu valodas skolotājas: Elvīra Sūna un Velta Kreicberga!

Ja vien nebiji galīgais slīņķis, angļu valodas pamati tika ielikti ļoti labi.

Skolā visi zināja matemātikas skolotāju Jāni Jeski. Tāda skolēna nebija, kurš nebūtu pie skolotāja palicis pēc stundām. Dažreiz pēc stundām palika visa klase. Tad skolotājs iedeva „kaudzi” uzdevumu, un, kad tos ar pareizām atbildēm pa vienam viņam aiznesām, varējām doties mājās. Skolotājs Jeske palicis atmiņā arī ar to, ka, sākot ar 8. klasi, viņš katru no mums uzrunāja uz Jūs. Tas bija jauks pārsteigums un nozīmēja to, ka mēs jau esam lieli cilvēki.

Tādus skolotājus, sava darba entuziastus, varētu saukt un saukt. Tad neviens no viņiem nedomāja, cik man par šo darbu maksās? Pēc darba skolā vēl bija „mājas darbs”, skolēnu burtnīcu kaudzes, kam jau uz rītdienu bija jābūt izlabotām.

Ārpus skolas nodarbības bija visdažādākās - dramatiskais pulciņš, kori, ansambļi un citas nodarbes.

Skolā bija savs radiomezglis. Ziņu par pirmā padomju kosmonauta Juriņa Gagarina lidojumu kosmosā mēs dzirdējām, raidītu no skolas radiomezglā.

Vēl palikusi atmiņā mana klases audzinātāja Erna Grūtupa. Stingra, jauka matemātikas skolotāja. Katru rudeni visa klase audzinātājas vadībā brauca uz kolhozu rudens ražas novākšanas talkā. Vācām kartupeļus, burkānus, cukurbietes.

Atceros, kā mēs, daļa klasesbiedru, devāmies pie savas audzinātājas uz Vecpilsētu, lai sveiktu viņas ģimeni ar dēliņa Gaita piedzimšanu.

Pēc skolā pavadītās dienas, pievakarēs, četras reizes nedēļā apmeklēju treniņus Bērnu un jaunatnes sporta skolā. Man bija lieliski treneri - Aleksandrs Balss un Grīnvalds.

Bieži pēc treniņiem uz mājām nevarēju braukt ar autobusu, jo biļetes nauda bija paredzēta citiem mērķiem.

Bija izveidojies jauks paradums. Pa ceļam uz mājām, izejot cauri Raiņa parkam, Raiņa ielā bija maizes veikals. Tur katru vakaru ap pulksten astoņiem atveda tikko izceptu, vēl gluži karstu baltmaizi. Nopirkām baltmaizes batonu (tā sauca baltmaizes kukulīti), vēl 100 gramus „stiklenes” un pa ceļam uz mājām visu notiesājām. Slāpes dzesējām pie ūdens pumpja. Tas atradās ceļa malā, kur tagad gājēju pāreja uz Akadēmijas ielu.

Bet, kas gan varēja būt garšīgāks par to!

*5. klases
uzvedums
skolas
sarīkojumā
1960. gads*

STĀSTS PAR 50 KAPEIKĀM, LĪDAKU UN 4 KVADRĀTMETRIEM

Marija Husko

Tas varēja būt laikā no 1949. - 1957. gadam, kad man bija 10 - 13 gadu. Mūsu ģimene - mamma, audžutēvs, es, brālis un trīs māsas dzīvojām kolhozā „8. marts”. Tie bija tā saucamie „Staļina laiki”.

Es biju vecākā no bērniem. Audžutēvs strādāja kolhozā par „darba dienām” - tā bija tāda samaksas sistēma. Par konkrētu darbu bija noteikts „darba dienu” daudzums. Piemēram, kolhoznieks nostrādāja visu dienu uz zirga grābekļa, grābdams sienu, bet nopelnīja tikai 0,5 darba dienas. Bet, ja ar zirgu veda kūtsmēslus uz lauka, tad nopelnīja pat 2 darba dienas. Ja darbā neieradās bez attaisnojoša iemesla, „darba dienas” atskaitīja. Tā kā manam audžutēvam, kā jau daudziem vīriem toreiz laukos, garšoja kāds stiprāks malks, tad atskaites perioda beigās (2 reizes gadā) viņš bija parādā kolhozam 24 rubļus, jo nebija izpildījis „darba dienu” normu pusgadā.

Par vienu darba dienu maksāja 50 kapeikas. Tā bija tik maza nauda, ka normālai dzīvei nepietika, tāpēc „izdzīvošana” bija no piemājas saimniecības.

Turējām gotiņu, sivēnu, vistas un audzējām saknes piemājas zemītē. „Staļina laikos” bija jāmaksā nodoklis par piemājas saimniecību. Divas reizes gadā bija jāved uz sagādes punktiem noteikts daudzums sviesta, olu, gaļas, kartupeļu. Lai būtu naudiņa maizei, es 2 reizes nedēļā ar riteni vedu pienu, lociņus, zaļos zirņišus uz 3 km attālo papīrfabriku, stāvēju pie vārtiem un tirgoju strādniekiem ekoloģiskos produktus, lai gan toreiz tā tos nesaucām, jo citus jau nemaz nepazinām.

Dzīve kolhozā bija nabadzības un grūta darba pilna, tāpēc man jau agri nācās domāt, kā pašai sākt pelnīt. Strādāt sāku 15 gadu vecumā, tas bija 1957. gads. Pirmā darba vieta ar ierakstu darba grāmatiņā man bija Rakstnieku atpūtas nams Dubultos, Jūrmalā. Tur es nostrādāju dārzniecībā vienu vasaru. Mana ģimene tajā laikā dzīvoja Kalnciemā kaļķu ceplī, un piektdienas vakaros es braucu ar kuģīti, kurš gāja no Majoriem līdz Jelgavai, uz Kalnciemu. Rudenī pārcēlos uz dzīvi Kalnciemā, kur arī sāku strādāt Rīgas ceļu būvniecības iecirknī Nr. 4 par normētāju. Uzskaitīju smilšu mašīnas, kuras veda smiltis ceļa uzbērumam. Tajā laikā būvēja tiltu pāri Lielupei un ceļu no Kalnciema līdz Jūrmalai. Tas bija vēsturisks notikums, jo līdz tam tāda ceļa vispār nebija. Bija jālīdzina pauguri un jāpieber zemās purvainās vietas.

*Mūsu
dzīvojamā
māja*

Pavasārī un vasarā strādāju mežā un purvos, plēsām viršus. Ceļu būvēja kā pīrāgu - vispirms ļoti biezs pamats no smiltīm, tad virsū virši, tad šķembas, grants un tikai tad asfalts.

Tomēr šie dažādie darbi man bija tikai iespēja nopelnīt naudu iztikai, bet manu sirdi nesaistīja.

Katru gadu par godu kolhoza vārda dienai 8. martā tika rīkotas balles. Mana māte tādās reizēs gāja saimniecēm palīgā un kādu reizi paņēma arī mani līdzi. Un tad es redzēju brīnumu - pildītu līdaku. Protams, tur bija daudz citu ēdienu, bet to līdaku atceros vēl šodien. Tajā dienā dzima mans sapnis par nākotnes profesiju, un tad es nolēmu:

„Es arī gribu iemācīties tādus brīnumus pagatavot.”

Šis piedzīvojums bija tā mazā sēkliņa, kas uzdīga un 1958. gadā aizveda mani uz Rīgas Tirdzniecības un kulinārijas skolu, kuru arī sekmīgi absolvēju 1960. gadā un tiku nosūtīta uz Jelgavu darbā.

Vēl atceros savas darba gaitas dažādos Jelgavas sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumos. Kādu laiku biju kafejnīcas „Dzirkstele” šefpavāre. Ilgus gadus tā bija vieta, kur Jelgavā varēja garšīgi papusdienot.

Strādāju arī par šefpavāri „virtuļos”, tagadējās SIA „Madara” telpās. Mēs cepām rauga mīklas virtuļus kausētā sviestā, bija tāds „automāts”. Virtuļi bija vienmēr silti, kraukšķīgi un ļoti garšīgi. Strādāju arī restorānā „Lielupe”, kur toreiz bija malkas plīts, un temperatūra virtuvē bija kā metāllietuvē. Atceros gadījumu, kad kādā vasaras dienā, kad temperatūra bija 30 grādu, man bija jāstrādā 18 stundas un pēc darba vēlā vakarā ap pulksten 23.00 vīrs bija spiests vispirms mani aizvest līdz upei, lai es varētu atžirgt un tikai tad doties mājās.

Mēs ar vīru apprecējāmies 1962. gadā, bet dzīvot nebija kur. Mana ģimene, kas bija 7 cilvēki, dzīvoja kopmītnes tipa mājā vienistabas dzīvoklītī, kurš bija nieka 18 kvadrātmetrus liels. Šo māju Driksas ielā 5 zināja katrs jelgavnieks, tā ātri vien ieguva nosaukumu „kurjatņiki”.

Tā kā dzīve tādā šaurībā nebija iespējama, mēs sākām meklēt iespēju īrēt istabu, bet mūsu meklējumi palika bez rezultātiem. Toreiz tikt pie dzīvokļa bija vēl grūtāk kā šodien, jo brīvu dzīvokļu nebija vispār.

*Viršu vākšana
ceļa būvei
1959. gads*

*Kafejnīcas
„Dzirkstele”
darbinieces
1960. gads*

Kādu dienu uzzinājām, ka Uzvaras parkā ir vajadzīgs sētnieks un ir iespēja dzīvot zem skatuves vienā no ģērbtuvēm. Mēs ilgi nedomājām un savā jaunības apņēmībā piekritām. Tomēr dzīves apstākļi bija tik ekstrēmi, ka mūsu jaunības entuziasms un degsme nespēja to kompensēt. Nodzīvojām tur tikai vienu nedēļu, jo blakus bija publiskās tualetes, un tas bija neciešami.

Atgriezāmies Driksas ielas šaurībā pie manas ģimenes. Tomēr mūsu meklējumi pēc „sava stūrīša” nebeidzās.

Tā kā māja bija kopmītnes tipa, tajā katrā stāvā bija koplietošanas dušas 4 kvadrātmetru platībā, un mēs patvaļīgi ieņēmām šo telpu, jo nebija citas izejas. Mūsu telpas iekārtojums bija viena saliekamā gulta, viena „tumbočka”, viena taburete un vienriņķu elektriskā plītiņa. Šajā telpā mēs nodzīvojām 3 gadus.

Tajā laikā pilsētas izpildkomitejā organizējās pirmais dzīvokļu kooperatīvs, un mēs iestājamies šajā kooperatīvā. Lai sāktu būvēt māju, kooperatīvam vajadzēja 51 biedru, bet bija tikai 40. Veselu gadu meklējām un gaidījām pārējos. 1964. gadā sāka celt pirmo Jelgavas kooperatīvo daudzdzīvokļu māju un to nodeva ekspluatācijā 1965. gadā.

Beidzot varējām pārcelties uz savu 43 kvadrātmetrus lielo dzīvokli, kurā nodzīvojām 20 gadus.

*Skats no jaunā
dzīvokļa
balkona uz
tirgu un
Driksas upi
1965. gads*

MIEZĪTES PUSĒ

Vija Grundmane

Esmu dzimusi un visu savu dzīvi pavadījusi Jelgavas nomalē, Miezītes pusē.

Skolā gāju no 1949. - 1956. gadam. Tā bija Jelgavas 4. septiņgadīgā skola, vai kā tautā sauca - „Miezītes skola”.

Skolas direktore bija skolotāja Bruniņa, ļoti bargā. Mēs visi bērni no viņas ļoti baidījāmies.

Skolā strādāja arī viņas meita Austrā un znots Fricis Brigmanis (tagadējā Saeimas deputāta Brigmaņa vecāki).

Skolotājs Brigmanis bija sportists brīvajā cīņā, bieži brauca uz sacensībām. Lieli bija mūsu prieki, kad skolotājs pārradās no sacensībām, un mēs to izmantojām.

Stundas laikā palūdzām, lai skolotājs pastāsta par sacensībās piedzīvoto, ko viņš labprāt darīja, bet mums viena stunda pagāja, uzmanīgi klausoties.

Liels pārdzīvojums bija lielo plūdu laikā (ja nemaldos, 1952. gads). No rīta, aizejot uz skolu, nekas vēl neliecināja, ka draud briesmas.

Pēcpusdienā, kad skola beidzās, ūdens jau bija pacēlies tik augstu, ka domājām, mājās vairs netiksim.

Tad atbrauca palīdzība no kolhoza un pārveda bērnus mājā ar zirga ratiem. Ūdens smēlās līdz ratu drēģim.

Nākošā dienā ūdens bija jau atnācis kādus 150 metrus no skolas, mums bija necerētas brīvdienas veselu nedēļu. Kādi bija mūsu prieki, kad visu nedēļu varējām plostot uz paštaisītiem plostiem, jo ūdens no Svētes arī no otras puses bija atnācis līdz manai mājai.

Pēc kara piepilsētas privāto māju īpašniekiem piederēja vismaz 2 ha zemes, no kuras uzturēt savu ģimeni. To, kas palika pāri, veda uz tirgu gan Jelgavā, gan uz citiem tirgiem.

Jelgavas tirgus atradās tagadējā Jēkaba laukuma austrumu pusē. Reizēm arī mūs bērnus paņēma līdz. Bija jāmacās saprast, kā jānopelna naudiņa, lai būtu, par ko nopirkt dažādas nepieciešamas lietas.

Atceros, ka reizēm rudenos vecāki brauca uz tirgu ar kuģīti uz Majoriem.

Vienu reizi tēvs paņēma arī mani līdzī. Tas gan tik bija piedzīvojums! Pirmo reizi braucu ar kuģīti pa Lielupi, visapkārt tāds ūdens plašums, un tik daudz bija, ko redzēt.

Jelgavas tirgus

Kad nobraucām galā, tad tikai sākās lielā steiga un grūstīšanās, kurš būs ātrāks un ieņems to labāko tirgošanās vietu. Pēc tam pārējos maisus tēvs uz muguras stiepa augšā uz tirgu.

Pāris reizes vasarā vecāki ar zirga vezumu brauca uz Rīgas tirgu, tur gan mūs līdzī neņēma. Braucēji parasti bija vairāki kaimiņi, lai drošāka braukšana.

Mēs ar brāli nevarējām vien sagaidīt, kad vecāki atgriezīsies ar Rīgas gardumiem, parasti jau tādās reizes bija kā mazi svētki.

Liels bija ģimeņu pārdzīvojums, kad 1949. gadā sākās runas, ka arī Jelgavas pievārtē jādibina kolhozs, neviens gan tajā negribēja stāties, bet visi baidījās no izsūtīšanas uz Sibīriju. Mēs bērni daudz ko nesapratām, bet vienmēr atceros, ka mamma bija sagatavojusi lielu drēbju paunu, ko turēja gatavībā, ja nu kas.

Pirmā kopsapulce notika 1949. gada 28. augustā 1. līnijā Friča Legzdiņa mājā, kur neliela cilvēku grupiņa nodibināja pirmo pilsētas kolhozu, kuru nosauca par „Miezīti”.

Par priekšsēdētāju ievēlēja Kristapu Ozolu (sarkano latviešu strēlnieku), „vietējo” un, cilvēkiem par laimi, ļoti godprātīgu cilvēku.

Vecāki gāja strādāt kolhozā, lauku brigādē. Vēlāk, kad uzcēla govju fermu blakus mūsu mājai, mamma aizgāja strādāt lopkopībā.

Kolhoznieki drīkstēja apstrādāt ½ ha zemes, un ½ ha ganību, no tā bija jāsadāda pārtika pašiem un barība ziemai lopiem.

1949. gadā es sāku mācīties 1. klasē. Brīvajā laikā vecāki lika pie darba. Gotiņai bija jāsadāda siens un piefermas laukā jāravē saknes gan priekš savas gotiņas, gan kolhoza govīm.

Vasarās gāju palīdzēt mammai slaukt kolhoza govīs, kuras aizdzina vasaras tālās ganībās, pa naktīm uz mājām govīs nedzina. Darbs bija smags, jo slauca trīs reizes dienā, slaucējām bieži sāpēja rokas. Mēs, lielākie bērni, visi palīdzējām saviem vecākiem. Tajā laikā mēs to sevišķi nepārdzīvojām, jo tas bija arī sava veida piedzīvojums.

Liels bija pārdzīvojums, kad sāka apvienot mantu, lai veidotu saimniecības pamatkapitālu.

Pēc kolhoza statūtos ierakstītajiem noteikumiem ģimene drīkstēja paturēt vienu govī un sīklopus, pārējie lopi bija jānodod kopīpašumā.

Siena vākšanas talka

Govju slaukšana vasaras ganībās

Zeme tika apstrādāta ar zirgiem, vienīgo ķēvīti Mašiņu bija jāatdod kolhozam, savākšanas laukums atradās 4. līnijā - tagadējā gāzes kantora vietā. Cik gan asaru netika izlietas, kad aizveda ķēvīti un gotiņu Raibaļu...

Kad vecāki gāja kolhoza darbā, vienmēr centās, lai varētu strādāt ar savu ķēvīti, kurai ciemakukulis vienmēr bija paglabāts. Vakaros tika runāts un cerēts, ka drīz jau lopiņus dos atpakaļ, bet tie bija tikai sapņi, kuri nepiepildījās.

Pēc pamatskolas beigšanas aizgāju mācīties par zootehniķi.

Pēc tehnikuma beigšanas tiku norīkota darbā uz Valmieras rajonu. Norīkojumi bija stingri jāievēro.

Manā dzimtajā pusē Jelgavā arī trūka speciālistu, arī māte bija palikusi viena, un kolhoza priekšsēdētājs mani pierunāja palikt strādāt Miezītē.

Palikt strādāt citā kolhozā, kas nebija saskaņā ar norīkojumu, varēja tikai ar ministrijas atļauju. Priekšsēdētājam bija liela ietekme partijas aprindās, jo kara laikā viņš bija bijis armijas komandieris. Abi braucām uz ministriju, lai pārraksta norīkojumu.

Pēc garām pārrunām tas izdevās. Tā manas darba gaitas 1960. gadā sākās kolhozā „Miezīte”.

Atceros, kā iemācījos braukt ar motociklu, jo tas bija darbā nepieciešams. Strādāju par kontrolasistenti un mākslīgās apsēklošanas tehniķi. Daži par to smējās un prasīja, vai man nav kauns tādu darbu darīt, bet es to uztvēru normāli, kā jebkuru darbu.

1962. gadā sāku strādāt par zootehniķi.

Pēc valdības lēmuma kolhozā bija jātur visas lopu sugas: govīs, jaunlopi, aitas, cūkas, vistas, truši un, protams, zirgi. Viss jau būtu labi, tikai ražas mūsu smilšainajā zemītē bija ārkārtīgi zemas. Cik iesēja, tikpat rudenī novāca. Lopiem trūka barības un lopu mītnes bija pielāgoti vecie šķūņi. Pēc šodienas atziņām jau tā varētu lopus turēt, tikai tad ir vajadzīga pilnvērtīga barība, un lai lopi to varētu ēst cik vēlas, bet mums tās nebija.

Atceros, atbrauca pārbaude no rajona partijas komitejas, ieraudzīja, ka lopi tik vāji un dzīvo aukstā šķūnī, ūdens silēs sasalis, lopi tik tikko turas uz kājām.

Notika pilnsapulce. Es tikko biju sākusi strādāt. Izrādījās, ka pie visa vainīga biju es, nepratu organizēt darbus, lai pildītu partijas un valdības norādījumus.

Nepratu sevi aizstāvēt, tikai ar laiku sāku turēties pretī apvainojumiem un prasīt arī no citiem speciālistiem atbildību. Daudz man iemācīja vetārsts Lūļa. Viņš teica:

„Vislabākais aizsardzības veids ir uzbrukums.”

Tomēr nepamatotie apvainojumi vēl ilgi sāpēja.

Darbs kolhozā lopkopjiem bija ļoti smags, nekādas mehanizācijas, govīs slauca rokām. Vienai slaucējai bija grupā vismaz 15 govju. Jāslauc bija

3 reizes dienā, barību veda pašas ar „tačkām”. Barība bija sasalusi un bieži puspuvusi, lopiņi panīkuši, bet izslaukumus prasīja arvien lielākus.

Lai lopiņus varētu labāk pabarot, slaucējām bija jāuzņemas papildus saistības un jākopj piefermas lauki, jāaudzē lopbarības bietes.

Vēl absurdāka bija prasība, katrā slaukšanas reizē katras govs izslaukumu atsevišķi nosvērt un reģistrē žurnālā. Šo darbu veica vecākā slaucēja. Arī barību grupai nesa uz svariem un svēra, citādi visiem lopiņiem varēja nepietikt. Slaucējas pie barības sadales skrēja kā uz sacensībām, lai izmeklētu to labāko, kvalitatīvāko barību.

Vēlākos gados darbs kļuva vieglāks, jo sāka ieviest kaut minimālu mehanizāciju.

Kamēr tehnika bija jauna, viss ritēja labi, bet, kad kaut kas saplīsa, tad tikai sākās nedienas, jo vienai slaucējai bija jāizslauc 25 govis, un tad tā jau bija problēma.

Dzīve kolhozā bija grūta, maksāja maz, un arī brīvdienas bija reti. Tomēr arī tajā laikā ļaudis prata priecāties, sanāca kopā gan svētkus svinēt, gan brauca ekskursijās.

Ekskursijās brauca ar smagajām mašīnām. Salika kravas kastē koka beņķus, stūros bērsa meijas, līdzī labs garastāvoklis, un brauciens varēja sākties.

Vietas, kuras apmeklējām, bija gan tepat Latvijā, gan kaimiņos: Lietuvā - Kauņa, Viļņa, Igaunijā - Pērnavā, Tartu, Tallina.

Labākais ceļabiedrs tādos braucienos vienmēr bija saulains laiks. Naktis pavadījām pie ugunsкура un labi, ja tuvumā bija kāds siena zārds.

Jauniešu pulcēšanās vieta bija Bemberos, 6.līnijā, kur reizi nedēļā rādīja kino.

Telpas gan nebija diez ko labas, bet mūs tas neapbēdināja. Vasarā kino rādīja lielajā šķūnī. Pēc kino parasti lūdzāmies kino mehāniķim, lai tas uz atskaņotāja uzspēlē plates. Parasti gan ilgi nebija jālūdz, un dancošana varēja sākties. Tas, ka grīda nelīdzena, gaisma arī tikai viena maza spuldzīte, tas nekas, par to pašu bijām ļoti priecīgi.

Sākoties aukstākam laikam, kino rādīja ķieģeļu fabrikas sarkanajā stūrītī. Telpas bija labākas, bet vietas mazāk. Tajā laikā tam nebija lielas nozīmes, galvenais, ka bija vieta, kur satikties un izdejoties.

Tādas kopējas izpriecas un braucieni deva spēku nākošā dienā turpināt smago darbu, un neviens sevišķi nežēlojās par grūtībām.

Dzīve ritēja uz priekšu. Ar to, ko nopelnījām kolhozā, varēja tik tikko izdzīvot, jo bija ģimene un bērni. Gribējās kaut kur aizbraukt, ko vairāk redzēt no dzīves.

No darba brīvajā laikā sākām audzēt dārzeņus pārdošanai tirgū. Sākumā uz tirgu braucām vairāki kaimiņi kopā, kolhozs par samaksu deva smago mašīnu. Vēlāk jau tik daudz sakrājām, ka „rindas kārtībā” nopirkām motociklu „IŽ” ar blakusvāģi.

Tajā laikā, lai varētu nopirkt kādu braucamo, vispirms bija jāstājas rindā, bija jābūt labam raksturojumam, un lūgums jāraksta rajona izpildu komitejai, kur tad lēma, vai atļaut pirkt vai noraidīt.

Mūsu biznesa kultūra bija agrie burkāni. Kad mazie burkāniņi bija pietiekoši izauguši, sējām buntītēs, mazgājām, krāvām savā blakusvāgī un braucām uz Rīgu. Lai dabūtu tās labākās tirdzniecības vietas, bija jābrauc jau iepriekšējā vakarā un jāpaliek pie preces pa nakti.

Vēl īpašs stāsts ir par to, kā tika ieņemtas vietas iekštirgū. Apkārt bija liela sēta, vārtus vēra vaļā pulksten 7.00. Nu tad bija, ko turēties. Kurš stiprāks, tam taisnība.

Bija gadījumi, kad tantiņas ar visiem groziem tika nogrūstas no kājām. Varēja arī piekukuļot sargus, un veiklākie līda pāri sētai.

Dienvidnieki gan neuztraucās, tiem ar saviem augļiem vietas bija vienmēr.

Nepatīkamākais bija tas, ka bija tādi pircēji, kuri mūs lamāja par spekulantiem, lai gan viss bija pašu rokām izaudzēts.

Ar laiku arī kolhozā sāka labāk veikties, daļu lopu grupu likvidēja, palika liellopi, cūkas, truši.

Arī tehnika arvien vairāk aizstāja zirgus, palika vairāk barības, lopus varēja labāk pabarot.

Algas nostabilizējās, nopelnīt varēja normāli, gribējās iegādāties mašīnu, bet rindā jāstāv bija gadiem. Vispirms mašīnas tika piešķirtas mehanizatoriem, lopkopējiem un tikai tad speciālistiem un pārējiem. Pie sava „Žiguliša” tikām 1972. gadā.

Es par zootehniķi Miezītes kolhozā nostrādāju no 1962. gada līdz 1974. gadam, kad to apvienoja ar kolhozu „Vārpa”. Līdz ar to beidza pastāvēt pilsētas kolhozs, lai gan zemi vēl izmantoja lauksaimniecībai.

Atskatoties savā jaunībā, varu teikt, ka dzīvē vienmēr jācenšas saskatīt labo, un nekad nav tik slikti, lai nevarētu dzīvi veidot labāku, ir tikai jātic un jādarbojas.

Katram laikam ir savs jaukums, un manas jaunības dienu atmiņas ir tās jaukākās.

MAŠĪNISTI

Ivans Arsentjevs

Kad Valentīnai Tereškovai jautāja, par ko viņa bērnībā sapņojusi kļūt, viņa atbildēja, ka par mašīnistu.

Par savu dzīvi es varētu stāstīt aizraujoši ilgi, gan par bērnību, gan par jaunību, gan par vecumdienām, kuras atnāca ar briesmīgu steigu. Ja man būtu jāuzraksta par savu dzīvi, es noteikti atspoguļotu grūtos bērnības gadus, kurus sarūgtināja karš. Atcerētos jaunības gadus, kuri pagāja pēckara atjaunošanas darbos izpostītās Jelgavas, Latvijas un visas lielās Padomju Savienības teritorijā.

Pēckara skolēniem Latvijā pamatizglītība deva 7 klases. Pēc Vecpiebalgas vidusskolas 7. klases beigšanas man bija jāizšķiras, ko darīt tālāk? Manu apjukumu pamanīja skolotājs Jānis Latvietis. Viņš mūsu skolā pasniedza PSRS konstitūciju. Pēc stundām mēs sēdējām uz soliņa pie skolas dīķa un spriedām par manu nākotni.

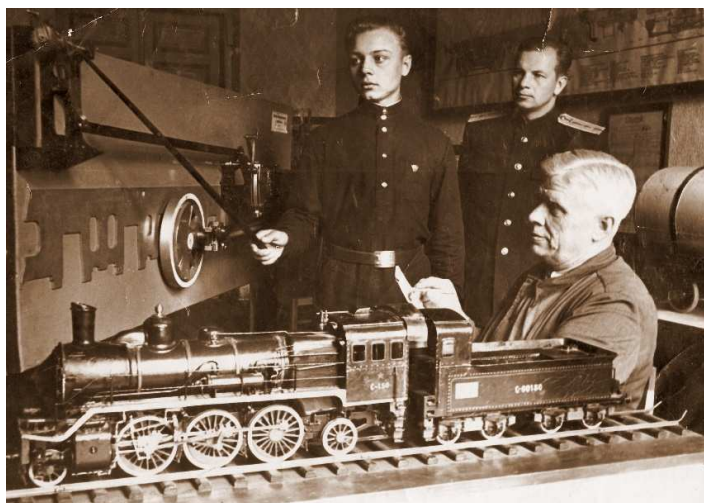
Tā kā mans tēvs no kara neatgriezās (pazuda bez vēsts), manai mātei vienai bija jāaudzina četri bērni. Lai atvieglotu mātes rūpes, tika nolemts, ka es apgūšu arodu, lai sāktu pats pelnīt dzīvei iztiku.

Mūsu Cēsu rajonā bija vienīgā arodskola Nr. 4, kur varēja izmācīties par atslēdznieku, par virpotāju un, kas zina, ko vēl tur mācīja. Es izrādījos par vecu, jo man tai laikā bija vairāk par 14 gadiem. Vienīgā izeja - Rīga. Kad aizbraucu uz Rīgu, arī tur tā pati nelaime. Arodskolu daudz, bet mans vecums neļāva iestāties nevienā no tām.

Vienīgā arodskola, kurā pieņēma mana vecuma zēnus, bija dzelzceļnieku skola, bet tā bija pārpildīta ar bāreņiem no Baltkrievijas. Skolas direktors Aborenko man piedāvāja atstāt dokumentus, jo manā liecībā bija ļoti labas atzīmes. Garantēt, ka mani ieskaitīs kādā grupā, viņš neapņēmas.

Ak, kas man bija par priekiem, kad saņēmu izsaukumu no Rīgas. Biju pieņemts kā trīspadsmitais grupas audzēknis tvaika mašīnu remontatslēdznieku kursā. Arī šo skolu es pabeidzu ar teicamām sekmēm, un pēc tās beigšanas mani nosūtīja strādāt Jelgavas lokomotīvu depo.

Tā sākās manas dzelzceļnieka gaitas Jelgavā un beidzās ar diviem ierakstiem darba grāmatiņā. Pirmais - pieņemt darbā Jelgavas lokomotīvu depo un otrais - pēc 50 gadiem - atbrīvot no darba Jelgavas lokomotīvu depo.

*Eksāmens
dzelzceļnieku
skolā*

Vēl skolas gados es sapratu, ka remontēt tvaika lokomotīves ir daudz grūtāk un nav tik interesanti, kā tās lauzt ekspluatācijas procesā. Pēdējos mācību mēnešos teicamniekiem bija atļauts pāriet citā grupā, kurā gatavoja mašīnistu palīgus. Līdz šim man nebija ne mazākā priekšstata, ko nozīmēja kļūt par mašīnista palīgu. Zināju vienīgi, ka jābūt labai veselībai. Bez kārtīgas ārsta pārbaudes pie lokomotīves nelaida tuvumā. Tikai zēns, kam bija laba veselība, varēja cerēt kļūt par mašīnista palīgu.

Atceros, cik biju bēdīgs, kad uzzināju, ka manas mašīnista palīga tiesības ļauj man strādāt tikai par kurinātāju. Tikai tad, kad „jaunizceptais” mašīnista palīgs nostrādāja par kurinātāju labu laiku, iemācījās kurināt un apkalpot lokomotīvi, viņu rekomendēja darbam par mašīnista palīgu. Tas bija pirmais solis garajā un grūtajā ceļā, lai kļūtu par labu, kvalificētu vilciena vadītāju, kuru sauc vienkārši - mašīnists. Tāds bija liktenis visiem maniem darbabiedriem, kas bija nolēmuši ziedot savu dzīvi dzelzceļam.

50-to gadu sākumā Jelgava galvenokārt bija dzelzceļnieku pilsētiņa. Ar Rīgu viņu saistīja divi bānīši, kas kursēja turp un atpakaļ no rīta un vakarā. Arī šos vilcienus apkalpoja Jelgavas depo mašīnisti. Lai kļūtu par pasažieru vilciena mašīnistu, vajadzēja daudzus gadus nobraukt uz preču vilcieniem, paaugstināt savas zināšanas un iegūt 1. vai 2. klases mašīnista kategoriju.

Atceros, ka preču vilcienu lokomotīves bija iegūtas trofejās no vāciešiem. Šīs lokomotīves bija domātas tikai kara vajadzībām, bet mums nācās vest vilcienus uz Liepāju, Ventspili, Krustpili un Radovišķiem (aiz Šauļiem).

Vēlāk mums iedeva Krievijā ražotās L sērijas lokomotīves, bet visas tās bija kurināmas ar oglēm. Kurināja tās mašīnista palīgs. Kurinātājam bija atļauts saslaucīt mašīnista būdā izbirušās ogles un padot tuvāk ogles no tendera, kurā atradās kaste ar 12 tonnām ogļu un bāka ūdenim, kuru varēja papildināt gan depo, gan arī pa ceļam. Ogļu patēriņš bija atkarīgs no vilciena svara, vagonu skaita, no ogļu kvalitātes un arī no palīga prasmes kurināt. Gadījās arī tā, ka vienā braucienā sadedzināja 12,5 tonnas ogļu turp un tik pat atpakaļ. Tas viss bija jāizdara 12 stundās. Vienlaikus septiņas reizes jāiztīra krāsns, divas reizes jāiztīra sodrēji un

*Lokomotīves
brigāde
1956. gads*

*Pirms brauciena
uz Rīgu*

pelni no dūmu kameras, jāpiepilda lokomotīve ar nepieciešamo daudzumu ūdens un laikus jāiesmērē ar atbilstošām eļļām ritošās daļas, kā arī daļas, kas strādā uz berzi.

Nostrādājis šādā režīmā 3 - 4 gadus, palīgs varēja cerēt, ka viņu aizsūtīs uz mašīnistu skolu, kura atradās netālu no Torņakalna stacijas Rīgā. Tas bija otrais solis, lai kļūtu par mašīnistu.

Tālākais bija atkarīgs no daudziem faktoriem - kā tu strādā, kā piedalies sabiedriskajā dzīvē, kā ievēro darba disciplīnu, kādi tev dzīves apstākļi, kur tava dzīves vieta. Izsaukt uz darbu varēja kurā katrā laikā, ja bija beigusies atpūta, kuru aprēķināja pēc speciālas formulas. Par neierašanos laikā darbā sodīja bargi. Pazemināja amatā, noņēma prēmijas, pārvietoja zemāk dzīvokļu rindā, un tā tālāk un tālāk.

Kā mašīnisti atpūtās, kādas viņiem bija privilēģijas un kādi trūkumi, jau ir cits stāsts.

STĀSTS PAR MANI, VELOSIPĒDU, BERIJU UN MILICI

Helēna Stepina

1953. gadā dzīvoju apmēram 30 km attālumā no Jelgavas uz Tērvetes pusi. Tajā gadā beidzu pamatskolu un gribēju mācības turpināt Jelgavas vidusskolā, bet, lai iestātos skolā, bija jāiesniedz dokumenti, arī dzimšanas apliecība. Tā kā kara laikā dokumenti bija nozaudēti, tos pieprasīju atjaunot.

Kad vajadzēja braukt uz Jelgavu un saņemt dokumentus, radās problēma. Satiksmes autobusu nebija.

Vienreiz dienā no rīta līdz Jelgavai varēja nokļūt pasažieru pārvadāšanai pielāgotā kravas mašīnā ar brezenta būdu. Parasti mašīnā vietas nebija, jo tā bija pārpildīta ar pasažieriem un manā lauku pieturā reti kad apstājās. Tā nu vecāki iežēlojās par mani un iedeva vecu velosipēdu, lai es ātrāk nokļūtu Jelgavā. Velosipēds bija ļoti vecs, bez numura, bet par to, ka tam jābūt ar savu numuru, es nemaz nezināju, jo laukos pēc tā nebija vajadzības, un uz Jelgavu braucu pirmo reizi.

Kādas pāris reizes Jelgavā pēc kara biju bijusi kopā ar vecākiem, bet tad man bija kādi astoņi gadi un tāpēc par pilsētu neko daudz neatcerējos.

No mājām izbraucu agri no rīta, lai laicīgi nokļūtu Jelgavā. Vēl bija pats vasaras vidus, 27. jūnijs. Es šo nozīmīgo datumu atceros vēl šodien. Līdz Jelgavai nokļuvu tikai pēc kādām četrām stundām, jo vairāk gāju kājām, nekā braucu ar velosipēdu.

Ceļš līdz pašai Jelgavai bija klāts ar granti, un velosipēda riteņi tik dziļi iegrima tajā, ka man pedāļi bija jāmin ar lielu spēku. Biju nobraukusi kādus desmit kilometrus, kad viens pedālis nolūza. Velosipēdu tā sagrieza, ka es nokritu pašā ceļa vidū. Piecēlos kājās ar nobrāztiem ceļgaliem un rokām, bet atlikušo ceļu līdz Jelgavai velosipēdu stūmu pie rokas.

Pilsētā nogriezos no Tērvetes ielas uz Rūpniecības ielu un, kādu gabaliņu pagājusi, apstājos pie elektrības staba, kura galā bija skaļrunis. Skaļrunī diktors krievu valodā uztrauktā balsī runāja par valsts nodevējiem un visvairāk pieminēja Beriju. Minēja arī viņa līdzgaitniekus Maļenkovu, Kaganoviču un citus. Nostāvēju pie skaļruņa kādas 15 minūtes un, nogrimusi domās, atcerējos Staļina bēres pirms vairākiem mēnešiem, kā arī to, kā mēs bērni klasē raudājām par viņa zaudējumu. Man liekas, ka toreiz pa radio skanēja šī paša diktora balss...

Tomēr bija jāiet tālāk.

Ejot uz priekšu pa Rūpniecības ielu, pagāju garām zirgu pajūgu stāvvietai. Toreiz kravas taksometru nebija, un zirgu pajūgi bija pielāgoti kravu pārvadāšanai. No Rūpniecības ielas nogriezos pa tagadējo Pasta ielu centra virzienā. Un atkal Pasta ielas un Sudraba Edžus ielas krustojumā sadzirdēju skaļrunī (te arī tas bija ierīkots staba galā) tā paša diktora balsi atkārtotām notikumiem par valsts nodevēju Beriju un viņa

līdzgaitniekiem, kuri tieši šodien esot apcietināti. Pastāvēju kādu brīdi un tad, savu salauzto velosipēdu stumdama pie rokas, gāju tālāk.

Manas domas no valsts nodevējiem pievērsās daudz praktiskākai lietai. Nezināju, vai ar velosipēdu drīkstu iet pa trotuāru vai drīkstu to stumt tikai pa ielas braucamo daļu. Pilsētā ar velosipēdu (un pie tam salauztu) biju pirmo reizi un nolēmu, ka drīkstu to stumt tikai pa braucamo daļu.

Tā nu es nobijusies turpināju ceļu, bet pie Raiņa parka redzu, ka pāri ielai tieši uz manu pusi nāk milicis. Es no bailēm sastingu un apstājos. Milicis neteica pat labdien un man neko arī nejautāja, bet paņēma manu veco velosipēdu un aizgāja. Es kādu brīdi stāvēju pilnīgi apjukusi, bet pēc tam nopriecājos, ka nevajadzēs to stumt atpakaļ līdz mājām. Lai kaut cik nomierinātos, iegāju Raiņa parkā, apsēdos uz soliņa, bet domas kavējās pie šī atgadījuma. Brīdi pasēdējusi, atcerējos, ka man laikā jānokļūst pasu galdā, lai saņemtu savus dokumentus.

Pēc tam aizgāju līdz karā daļēji sagrautajai Jelgavas Sv. Annas evaņģēliski luteriskai baznīcai un, ejot tālāk uz priekšu garām Jelgavas tirgum, kas toreiz atradās centrālajā laukumā, redzēju sagrauto Sv. Trīsvienības baznīcas torni. Turpināju ceļu un pāri Driksas tiltam aizgāju arī līdz karā daudz cietušajai Jelgavas pilij. Apgājusi pilij apkārt, gāju atpakaļ pa Akadēmijas ielu.

Man atmiņā palicis, ka abās ielas pusēs bija drupas. Attīrīts no drupām bija tikai pats ielas vidus.

Tālāk, nonākusi līdz stipri cietušai Jelgavas Sv. Simeona un Sv. Annas pareizticīgo baznīcai, pagriezos pa labi, jo ieraudzīju pavisam netālu vēl vienu baznīcu ar sagrautu torni - tā bija Romas katoļu baznīca. Pienākusi pie baznīcas, paskatījos uz visām pusēm un redzēju, ka visa baznīcas apkārtnē bija vienās drupās. Nonākusi atkal līdz Raiņa parkam, pa to pašu ceļu gāju atpakaļ uz mājām.

Mājās ierados tikai pievakarē, jo nav joka lieta kājām pieveikt trīsdesmit kilometru attālumu. Vecākiem vispirms

*Sv. Annas
evaņģēliski
luteriskā baznīca
XX gs. 50-gadu
sākumā*

*Trīsvienības
baznīcas tornis
XX gs. 50-gadu
sākumā*

*Katoļu baznīca
XX gs. 50-gadu
sākumā*

pateicu, ka milicis man atņēma velosipēdu. Viņi man neko nepārmeta, tikai noteica, ka milicim droši vien tādu krāmu ļoti vajadzēja!

Pārdomāju Jelgavā redzēto, un tas iespiedās dziļi manā atmiņā, jo ar pusaudzes acīm biju ieraudzījusies kara nodarīto postu.

Uz pastāvīgu dzīvi Jelgavā pārcēlos 1959. gadā. Tad pilsētas atjaunošanas darbi notika manā acu priekšā, līdz mūsu pilsēta kļuva tik skaista, kāda tā ir šodien.

PALU LAIKS JELGAVĀ

Mirdza Debnere

Sakarā ar to, ka mūsu pilsēta atrodas Lielupes krastā, daudzi piedzīvojumi saistījās ar „lielo ūdeņu” klātbūtni. Vispirms jau peldēšanās prieki, braukšana ar laivām un plostiem, arī makšķerēšana. Vasarās bija arī kuģu satiksme: Jelgava - Majori - Rīga un Jelgava - Emburga - Cīruļi.

Satraucoši piedzīvojumi sākās pavasaros palu laikā. Jo ziema bija aukstāka, jo ledus Lielupē kļuva biezāks. Ledus iešanas laikā pie tiltu pīlāriem un upes līkumos radās ledus sastrēgumi, kurus nebija viegli likvidēt. Ūdens līmenis upē strauji cēlās, palu ūdeņi kāpa ārā no upes krastiem, tālu appludinot laukus un pļavas, arī vairākas vietas mūsu pilsētā.

Atmiņā 1958. gada pavasara plūdi. Zem ūdens bija vairākas ielas: J. Čakstes bulvāris, daļa Akadēmijas ielas, Uzvaras iela, Cukura iela, daļa no Garozas ielas un vēl citas.

Tajā laikā, būdama jauna medicīnas māsa, strādāju Jelgavas Ātrās medicīniskās palīdzības stacijā. Plūdu dēļ ar automašīnu nebija iespējams piekļūt katrā vietā, kur bija vajadzīga palīdzība. Ar pilsētas vadības gādību ĀMP rīcībā tika nodota amfībija, kas piederēja armijai. Amfībija ir visurgājējs transportlīdzeklis, kas bez grūtībām pārvar visādus ceļus un arī peld ūdenī.

Kādā dienā starp citiem izsaukumiem bija arī izsaukums uz Raiņa ielu 1. Tur toreiz gar Driksas malu bija vairākas vienkārtas barakas. Tagad tur ir LLU Sporta nams.

Tā nu mēs sēdāmies amfībijā un braucām. Pie stūres karavīrs, blakus milicis un mēs ar dakteri Irēnu Kalniņu (tagad Ozoliņa). Mums kājās gari gumijas zābaki, mugurā aitādas puskažociņi...

Atbraucām norādītajā adresē, iebridām barakā un ko mēs ieraudzījām?! „Slimnieks” stāv uz plīts, jo gulta jau ir ūdenī, un saka, ka viņam vajadzīga palīdzība...

*Satiksme pa
Lielupi*

*6. līnija
1958. gads*

Izbraucot no pagalma, iekļuvām lielajā palu straumē. Driksa un Lielupe bija saplūdušas kopā un no Pasta salas ne vēsts – viena liela jūra...

Mēs ar dakteri, abas būdamas jaunības „vieglā prātā”, priecīgi smējām:

„Nu tik gan ir jauks piedzīvojums!”

Spēcīgā palu straume kopā ar dažiem ledus gabaliem mūs aizrāva uz jūras pusi. Būtu jau gluži interesanti, bet pēkšņi apklusā amfībijas motors un braucamais kļuva nevadāms...

Izrādījās, ka amfībijas priekšgalā, kur atrodas motors, strauji sāka ieplūst ūdens. Nu arī mūsu zvejnieku zābaki lieti noderēja.

Motors joprojām klusēja, bet zaldātiņš sauc:

„Palīgā, palīgā!”

Uz Driksas tilta pulcējas skatītāji. Tai brīdī mums tomēr vairs jautrība nebija prātā. Kļuva baisi, jo negribējās izpeldēties šinī ledainajā ūdenī...

Un tad notika brīnums!

Pēc nemitīgām pūlēm, amfībijas vadītājam izdevās iedarbināt motoru. Mēs izkļuvām no spēcīgās straumes un iebraucām mierīgos ūdeņos, kur mūs sagaidīja laiva. Tiklīdz bijām pārvietoti laivā, amfībija nogrima mūsu acu priekšā.

TRĪS FRAGMENTI NO SPOŽĀS STUDENTU DZĪVES MOZAĪKAS

Lilita Ozola

Mācības un izklaide

Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas (tagad LLU) Pārtikas rūpniecības tehnoloģijas (tagad Pārtikas tehnoloģijas) fakultātē pārtikas produktu tehnoloģijas specialitātē iestājos 1957. gadā Rīgā. Jau 1958. gadā mūsu kurss piedalījās Jelgavas pils atjaunošanas talkās un no 1960. gada studijas turpinājām Jelgavā. Līdz mūsu fakultātes kopmītnes uzcelšanai dzīvojām 9 meitenes vienā istabā.

Mūsu kursam vismīļākās un visvairāk cienītās personības bija profesori Kārlis Švalbe un Jānis Āboliņš. Likās, ka no viņiem burtiski staro mīlestība pret studentiem. Erudīti speciālisti, cilvēciski sirsnīgi, pieejami, viņiem varēja lūgt padomu vai palīdzību jebkurā jautājumā un vienmēr saņemt atbildes. Vēl tagad pēc gadiem ir gandarījums, ka esam bijuši saskarsmē ar tādiem cilvēkiem.

Tehniski sarežģīto siltumtehniku profesors Jānis Āboliņš mācēja paskaidrot vienkārši. Tiklīdz viņš juta, ka auditorijā skaidrojums nav saprasts vai klausītāji noguruši, tā sekoja teiciens: „Tagad piespraudīsim vienu mazu, zaļu lapiņu pie jaukās, skaistās siltumtehnikas.” Un tika izstāstīts kāds atbilstošs piemērs no prakses tā, ka bija interesanti klausīties un redzēt tiešo teorijas un prakses saistību.

Spilgtākā personība fakultātē bija mūsu toreizējais dekāns Pāvils Zariņš. Tieši viņa enerģija, mērķtiecība, neatlaidība un aizrautība ir daudz devusi fakultātei un visai augstskolai. No viņa baidījās, bet arī mīlēja un cienīja par lielo enerģiju, varēšanu un ieguldījumu fakultātes prestiža un tradīciju nostiprināšanā. Pāvils Zariņš prata aizraut ar savām idejām un vaļaspriekiem. Būdams aizrautīgs slēpotājs, viņš regulāri organizēja studentu un pasniedzēju izbraukumus uz Gaiziņu, kuros reizēm piedalījās arī studentu trakulībās. Neaizmirstami ir arī kopīgie braucieni ar gumijas laivām.

Raugoties tā laika fotogrāfijās, redzams, ka mūsu slēpošanas tērpi, salīdzinot ar mūsdienām, ir diezgan bēdīgi, bet tas netraucēja mums bezbēdīgi līksmot.

Daudz kas mūsu studiju laikā ievērojami atšķīrās no tagadējā: aprēķinus vēl veicām ar

*Gatavojamies
braucienam*

Slēpotāji Gaiziņā

logaritmiskā lineāla palīdzību, rasējām ar zīmuli, tad rasējumus pārvilkām ar tušu, kavēto lekciju pierakstus pārrakstījām vai arī jau iepriekš kādam palūdzām, lai lekcijās raksta caur kopējamo papīru (kopētāju vēl nebija). Televizoru bija maz, un tie studentiem nebija pieejami, tādēļ galvenā izklaide bija kino, kopmītnes ballītes un retu reizi - teātris (pārsvarā finansiālu iemeslu dēļ).

Kopīga dziedāšana vienmēr bijusi svarīga mūsu kursa dzīves sastāvdaļa, bez tās neesam iztikuši praktiski nevienā sapulcēšanās reizē. Kāpēc mēs, atšķirībā no mūsdienu jaunatnes lielākās daļas, jau studiju gados daudz dziedājām? Tai laikā nebija pārnēsājamo magnetofonu, kasešu un daudz kā cita no tagad ierastā - nebija, ko klausīties, tādēļ dziedājām paši.

Ekskursijās braucām ar smagajām kravas mašīnām, kuru kravas kastēs bija sanagloti soli sēdēšanai. Tā, piemēram, mēs izbraukājām Krimu. Lietus gadījumiem bija pārvelkams brezents, bet principā - vaļējā mašīnā! Vējš svilpoja krietni. Lai gan laiks mūs lutināja, visi bijām ar lakatiem un cepurēm, jo braucot bija auksts.

Kad, strādādama universitātē, 70-to, 80-to gadu studentiem stāstīju par mūsu braucieniem smagajās mašīnās, viņi pieklājīgi klausījās, bet neticēja, pieņemot, ka tas ir no sērijas „kad mēs augām...”.

Ar pēdējo gadu studentiem man gadu starpība ir daudz lielāka, un viņi dzīvo jau citā laikmetā. Tagad, kad pajautā par manu studiju laiku, neuzkrītoši tiek mainīta sarunu tēma. Nojaušu viņu domas: pasakas! vai arī – kaut ko sajaukusi...

Tai laikā bija aizliegta Ziemassvētku un Jāņu svinēšana. 24. decembra vakarā tika rīkoti reidi kopmītnēs un baznīcās. Eglītes dedzināšanai istabiņās un baznīcas apmeklējumam sekoja pārrunas dekanātā, komjaunatnes birojā. Lēmumi bija dažādi.

Par Jāņu svinēšanas aizliegumu diskutējām ar zinātniskā komunisma pasniedzēju. Viņš teica, ka tie esot amorāli svētki un pamatoja to ar tautasdziesmu:

Jāņu nakti nezināju,
Kura māte, kura meita.

Studiju laiks visām paaudzēm ir skaists, bezbēdīgs, vienīgi mūsos, salīdzinot ar 21. gadsimta jaunatni, bija vairāk romantisma, draudzīguma, mazāka nozīme materiālajām vērtībām.

*Mūsu
transportlīdzeklis
divās projekcijās*

2007. gada decembrī palika 45 gadi kopš absolvējām fakultāti, bet mūsu kurss joprojām turas kopā, salidojumos paceļ kursa karogu un pie ugunskura dzied līdz saullēktam.

Rudens talkas

Lai cik nožēlojama bija kolhozu ekonomikas lāpīšana ar skolnieku, studentu un inteliģences darba izmantošanu, tomēr rudens talkās bija tik daudz jaunības romantikas un jautrības, ka uz mūžu esam saglabājuši daudz skaistu atmiņu. Studentu rudens talkas kolhozos mēs uztvērām kā varenu izklaidi.

Pēc uzņemšanas Latvijas lauksaimniecības akadēmijas 1. kursā 1957. gada septembra mēnesī mēs pavadījām Dobeles rajona Zebrenes pagasta Slagūnē pie Zebrus ezera, strādājot kolhozā „Vārpa”.

Nometināja mūs Slagūnes pamatskolā. Gulējām uz grīdas izklātos salmos. Maltītes ieturējām bēniņos pie gariem galdiem. Vakaros sanācām kopā, gulšņājām salmos, plāpājām un stāstījām dažādus notikumus. Pirmajā vakarā laidām apkārt lielu piena krūzi, un katrs iepazīstināja ar sevi, pastāstot būtiskāko, - tagad teiktu CV.

Talkas laikā mēs iepazīnām viens otru, veidojās pirmās mīlestības jūtas, draugu un draudzeņu grupiņas, kuras saglabājās arī turpmākajos gados.

Mēneša sākumā laiks bija silts, un mēs visi gājām peldēties uz Zebrus ezeru. Tur puiši centās izrādīties meitenēm, un katrs demonstrēja, ko prot.

Talkas nobeigumā kopā ar kolhoza vadību rīkojām atvadu balli. Šīm svinībām par godu mūsu puiši no cukurbietēm lielā katlā uz ugunskura mēness gaismā vārīja alu. Tā bija neaizmirstama izrāde!

Zēni dziedāja „Kongo džungļos, palmu ēnā...” un riņķoja ap katlu, imitēdami mežoņu rituālu dejas. Kāds alus izdevās, neatceramies, bet naktī meiteņu istabā pa logu iekšā lidoja diezgan precīzos kubiciņos sagrieztī izvārītu cukurbiešu gabaliņi...

Kursa karogs

*Zebrus ezera
krastā*

Kas gan reiz domāja jaunības rudenos,
 Meklējot pīlādžus rūgtos,
 Ka prom skries gadi un aiztecēs ūdeņi,
 Bet katru septembri lūgsim,
 Sapņos pie mums lai nāk mājas un pagalmi,
 Pīlādžkoks kalnā pie akas,
 Zem kura slēpāmies, lietavās saldami,
 Jautrajās studentu talkās.
 Nekāro mute vairs pīlādžu rūgtuma,
 Meklē pēc vīnogām lūpas,
 Bet rudens dienās ne sauktas, ne lūdzamas
 Pīlādžus atmiņas šūpo.

/G. Micāne/

Šis talkas mēnesis ir mūsu kursa kopīgā laika skaitīšanas sākums.

2007. gadā palika 50 gadi, kopš esam pazīstami. Lai atzīmētu šo nozīmīgo dzīves posmu, mēs atkal pulcējamies Slagūnē pie Zebrus ezera, vietā, kur aizsākās mūsu kopīgās gaitas...

Viens no emocionālākiem brīžiem bija mūsu auto kolonas brauciens uz Slagūnas skolu. Ak, Dievs, cik sen tas bija! Vecais vīrs, kas vientuļi dzīvo šajā nesakoptajā vidē un mēs paši - sirmi...

Kempingā ezera krastā mēs atvērām kursa atmiņu grāmatu „Joprojām kopā” un atkal dziedājām līdz rīta gaismai.

Jelgavas studenti Kazahijā

20. gs. piecdesmitajos gados Padomju Savienībā stāvoklis lauksaimniecībā kļuva arvien bēdīgāks, un tika meklēti jauni „brīnumlīdzekļi” situācijas uzlabošanai.

50-to gadu vidū toreizējais valsts vadītājs Ņikita Hruščovs pasludināja, ka no intensīvās lauksaimniecības (ražības celšanas) jāpāriet uz ekstensīvo (izmantojamo zemes platību palielināšanu).

Kazahijā (tagad Kazahstāna) bija milzīgas platības neizmantotu labu zemju. Sākās skaļa un plaša kampaņa par neskarto zemju apgūšanu. Zemes tur bija daudz, bet trūka cilvēku. Ar vietējo darbaspēku varēja laukus apsēt, bet ražas

*Pēc 50 gadiem
 atkal Zebrus
 ezera krastā*

novākšanai vajadzēja palīgus. Tos aicināja no visām lielās valsts malām, arī no Latvijas.

Mēs 1958. gada vasarā pēc pirmā kursa beigšanas nolēmām braukt uz Kazahiju. Un ne jau valstisku vai patriotisku jūtu vadīti. Pulks jau sadraudzējušos jaunu cilvēku vēlējās redzēt pasauli, jaunus piedzīvojumus un reizē arī ko nopelnīt. Visi, kas bija Kazahijā, arī tagad, pēc 50 gadiem, to atzīst par spilgtāko studiju gadu piedzīvojumu.

Uz Kazahiju braucām preču vagonos, kuros bija koka lāvas 2 stāvos. Stacijā uz perona atvestos salmus sabāzām maisos, novietojām uz lāvām, un guļvietas bija gatavas.

Dzīvojām un strādājām Kokčetavas apgabala Ruzajevskas rajona Sterļitomakas ciematā. Mūsu lielākā veiksmē bija tā, ka dzīvojām pie Išimas upes - varējām peldēties un mazgāties, cik vien katram gribējās.

Iekārtojāmies ciemata klubā, kas bija būvēts no *samana*, vietējā celtniecības materiāla. To gatavo, zemē izraktā bedrē saliekot sakapātus salmus, mālus un kūsmēslus, virsū uzlej ūdeni un mīca ar kājām, apgroza ar dakšām. Tad blīvo masu sagriež blokos un dažas dienas saulē kaltē. No blokiem būvē ēkas, kā javu izmantojot mālus.

Klubā (faktiski barakā ar vienu telpu) uz klona grīdas noklātos salmos mēs mitām ap 50 cilvēku.

Jau pirmajā dienā sapratām, ka pirmā celtne, kas mums steidzīgi jāuzceļ, ir tualete. Kolhoza brigadieris iedeva mašīnu, puīši no patālās birzs atveda meijas, izraka lielu bedri un uzpina divas smaržīgas kabīnes. Kādu laiku bija ļoti jauki, bet karstajā saulē un vējā zaļās lapas ātri sažuva un „starpšiena” kļuva arvien caurredzamāka. Būvi visu mēnešu garumā periodiski nācās renovēt, tas ir, mēģināt starpsieni noblīvēt ar kādiem zariem, bet bez pārāk lieliem panākumiem.

Kādu dienu uz rudens pusi, atgriežoties no darba, mūsu acīm pavērās vienreizējs skats: ap mūsu tualeti uz pakājkājām stāvēja kazu bars un garšīgi cienājās ar sakaltušajām lapām! Tā mūsu mājiņai arī ārsienas kļuva klajākas, bet „būvmateriālu” vairāk nebija. Nācās ar to samierināties.

Vairākas dienas meitenes bija nodarbinātas cūku kūts remontdarbos, sākot no „būvmateriālu”-sakaltušu zirgu mēslu lasīšanas stepē, to samīcīšanas (ar kājām, vēršiem) kopā ar māliem līdz kūts sienu apstrādei ar sagatavoto masu (ar rokām klājām uz izdrupušajām vietām). Uz stepi braucām vēršu pajūgā, kuru vadīja vietējais zēns.

*Rīgas stacijā,
gatavojoties
braucienam*

*Ciemata klubs -
mūsu dzīvesvieta*

*Jautrās braucējas
Priekšplānā vēršu
„komandieris”*

Kūtī vajadzēja staigāt pa dēļiem virs cūku aizgaldiņiem, bet apakšā zobus klabināja izbadējušās cūkas, niknas kā zvēri.

Pēdējā darbadiena kūts remontdarbos noslēdzās ar pamatīgu jandāliņu. Puiši atnāca apskatīt mūsu veikumu, pazobojās par dīvaino apdares materiālu, mūsu izskatu un... sākās „rumulēšanās” ar pārpalikušo javu. Rezultāts redzams fotogrāfijās.

*Gatavojam
materiālu apdarei*

*Cūku kūts remonts
pabeigts*

*Pie remontējamās
kūts*

*Esam izrotājušies
ar apdares
materiālu
pārpalikumu*

RAIŅA IELĀ SAGRŪST DAĻA PIECSTĀVU MĀJAS

Helēna Stepīņa

Viena no visnežēlīgākajām katastrofām, kas cilvēkus pārsteidza svētdienas rītā mājās, bija gāzes noplūdes radītais sprādziens 1969. gada 12. janvārī Jelgavā daudzdzīvokļu namā Raiņa ielā 9. Traģēdijas vietā gāja bojā 39 cilvēki (tajā skaitā 14 bērni), 11 tika ievainoti, no tiem divi nomira slimnīcā. Trīs cilvēku mirstīgās atliekas drupās neatrada, jo sprādziens tās bija iznīcinājis pilnīgi.

Cilvēku atbrīvošana no drupām turpinājās divas diennaktis.

Padomju Savienībā tolaik pastāvošā civilās aizsardzības sistēma izrādījās neefektīva. No 50 sprādzienā cietušajiem mājas iedzīvotājiem dzīvi palika tikai 9. Organizējot glābšanas darbus pienācīgā līmenī, izglābto būtu vairāk. Presē informācija par notikušo praktiski neparādījās. Šo dienu daudzi vēl tagad atceras ar skumjām.

Arī es šo rītu labi atceros.

Tā kā tā bija svētdiena, biju nolēmusi ap pulksten 10 - 11 no rīta aiziet uz veikalu iepirkties. Nesteidzīgi gāju pa Māteru ielu uz centra pusi, kad izdzirdēju spēcīgu sprādzienu. Tā kā vairāk sprādzienu nebija, nomierinājos un nonācu līdz Raiņa ielai, bet, paskatījusies pa labi, ievēroju, ka cilvēki, nezin kāpēc dodas Jelgavas Romas katoļu baznīcas virzienā. Nodomāju, ka man viņiem jāpievienojas, jo uz to pusi daži cilvēki devās skriešus, bet citi izskatījās satraukti.

Netālu no baznīcas Raiņa ielā bija sanākuši cilvēki un savā starpā satraukti sarunājās. Varēja dzirdēt vaimanas, citi stāvēja klusēdami. Tad es ieraudzīju šo postažu un traģēdiju. No nesagrautās mājas daļas pa logiem meta lejā mantas un viens otrs cilvēks arī pats lēca ārā, jo neviens nebija pārliecināts, ka vairāk sprādzienu nebūs.

Kad pēc neilga laika ieradās liels skaits miliču, viņi ziņkārīgos novirzīja no sprādziena vietas, visu teritoriju aplenca un apsargāja māju dienu un nakti. Pēc milicijas ierašanās es aizgāju prom, jo bijām atbildīgi lielu gabalu no sprādziena vietas, un nebija arī tāds noskaņojums, lai skatītos uz citu nelaimi. Tagad viss bija glābēju rokās.

Pirmdien, kad aizgāju uz darbu, aculiecinieki pastāstīja, ka zagļi nekautrējās izmestās mantas paņemt sev un pat drupās meklēja kādu noderīgu lietu. Pēc divām dienām, nākot mājās no darba, vēlreiz aizgāju paskatīties uz sagrauto māju un redzēju, ka ar ceļamkrānu palīdzību glābēji ļoti uzmanīgi turpināja novākt drupas.

Pēc dažām dienām uzzināju, ka bojā gājis manas paziņas brālis, kurš šajā mājā nedzīvoja, bet pa ceļam uz staciju bija iegājis ciemos pie sava drauga un drīz vien devies prom. Tomēr viņš nepaspēja no mājas iziet, jo notika sprādziens, un viņš palika pie izejas durvīm zem piecstāvu mājas korpusa drupām.

Vēl neesmu aizmirsusi kādu jaunu Lauksaimniecības akadēmijas pasniedzēju, kurš dažas dienas pirms sprādziena bija atnesis uz

skaitļošanas centru (tas toreiz atradās Jelgavas pilī) palielu mapīti ar ciparu rindām, lai mēs tos saskaitītu un izdarītu citas matemātiskās darbības. Es toreiz strādāju šajā centrā par operatori un arī piedalījos sarunā ar šo jauno, smaidīgo un glīto pasniedzēju. Vai mēs toreiz varējām iedomāties, ka viņu redzam pēdējo reizi? To apjautām, kad ilgāku laiku neviens nenāca mapītei pakal, kurā, iespējams, bija sagatavoti un palika neizmantoti materiāli kādai disertācijai, bet par pasniedzēja likteni uzzinājām, kad piezvanījām uz viņa katedru. Vairs nekādu šaubu nebija, arī viņš bija gājis bojā šajā traģēdijā.

VISU IEPAZĪSTAM SALĪDZINOT

Vladimirs Kaļiņš

Visu iepazīstam salīdzinot, lai izvēlētos labāko. 1970. gadā Jelgavā sāka celt RAF (Rīgas autobusu fabriku).

Rīgā, pie Brasas stacijas esošā, kurā ražoja mikroautobusus, atradās nepiemērotās telpās, tā bija maza, iekārtas izvietotas blīvi cita pie citas.

Gadījās ugunsgrēki, montāžas konveijers ļoti īss, neērts. Teritorijas paplašināšanai nebija iespēju, jo apkārt bija dzīvojamās mājas, traumatoloģijas institūts, ceļi.

Jelgavā rūpnīcu cēla purvainā vietā. Ar lielām smagajām mašīnām un buldozeriem laukumu noklāja ar smiltīm, noblietēja, tā sagatavojot to ražošanas korpusu pamatu būvei. Ar rūpnīcas transportu celtniekus katru dienu veda uz būvlaukumu. Ceļi, dzelzceļa atzars ar korpusiem, kanalizācija, elektrības padeve, nostādinātāji, būvbedres zem kravas kastu izgatavošanas presēm, pamati, - viss kā lielajās celtnēs.

1974. gadā pirmie sāka strādāt montāžas un krāsošanas cehi, bet detaļas veda no Rīgas, jo iekārtas un materiāli bija vecajā laukumā. Ar rūpnīcas autobusiem strādniekus par velti turp un atpakaļ sāka vest no Rīgas, Kalnciema, Elejas un Dobeles. Vajadzības gadījumā no Rīgas varēja atbraukt arī ar elektrisko vilcienu, bet tie kursēja reti, pa vienām sliedēm no Olaines un ar akumulatoriem - bez vadiem.

Paralēli netālu cēla dzīvojamo rajonu rūpnīcas darbiniekiem, bērnu dārzu, skolu.

Rūpnīcā pakāpeniski sāka strādāt noliktavas, transporta cehs, ēdnīca, veikali, medpunkts, kurā bez maksas, netērējot laiku, varēja salabot zobus, uzlabot veselību ārstnieciskajās vannās un pie masiera, veikt obligātās veselības pārbaudes.

Uzsāka darbību arī arodbiedrība un rūpnīcas avīzes „Starts” redakcija. Avīzi izdeva latviešu un krievu valodā.

Rūpnīca palīdzēja strādniekiem, ierādot dzīves vietas kopmītnē, piešķirot lētas ceļazīmes uz Melnās un Kaspijas jūru piekrastes kūrortiem, tūrisma braucieniem ar ģimenēm uz jebkuru Padomju Savienības vietu.

Darbinieku bērnus vasarās sūtīja uz pionieru nometnēm pie jūras un pat uz Vissavienības pionieru nometni „Arteks”.

Rūpnīca 15 km no Jelgavas izveidoja vasarnīcu rajonu „Viesturi”, piešķirot naudu ezera labiekārtošanai, žogam un elektrības transformatoram.

Rūpnīcu vadīja direktors Ilja Ivanovičs Pozdņaks.

Vecās rūpnīcas vietā Rīgā izveidoja tehnisko centru. Jelgavā jau viss atbilda ražošanas un konstruktoru biroja vajadzībām.

Bija sava tehniskā bibliotēka, kurā bija literatūra par instrumentiem, materiāliem, tehniskiem rasējumiem. Darbojās arī skaitļošanas centrs, bija lidmašīnas steidzamu kravu pārvadāšanai un braucieniem.

1989. gadā rūpnīcā strādāja 4600 darbinieku.

SADARBĪBA - SEKMĪGAS VADĪBAS PAMATS

Roberts Lazdiņš

Mana darba dzīve turpat pusi gadsimta saistīta ar veterināro dienestu, tāpēc manu atmiņu pūrs ir bagāts, jo bagāts.

Pārtikas un veterinārais dienests ir nepilnu mēnesi jaunāks par Latvijas valsti. Tas veic pārtikas un veterināro uzraudzību valstī, rūpējas par pārtikas nekaitīgumu, dzīvnieku veselību un labturību. Šo 90 gadu laikā, kad 1918. gada 15. decembrī Iekšlietu ministrijas pakļautībā darbu sāka Veterinārā pārvalde, veterinārais dienests ir piedzīvojis daudz pārmaiņu.

Es darbu valsts veterinārajā dienestā sāku 1955. gadā Bauskas veterinārajā iecirknī, bet uz Jelgavas veterināro pārvaldi par priekšnieku tiku pārcelts 1968. gada 1. aprīlī, kuru ar pārtraukumu no 1975. - 1980. gadam vadīju līdz 2001. gadam.

Pirmais izbraukums uz rajona saimniecībām man bija toreizējās Lauksaimniecības pārvaldes organizētās bilanču komisijas sastāvā kolhozā “Padomju jaunatne”, kuru toreiz vadīja pieredzējis saimniecības vadītājs Galviņš. Tomēr šīs sēdes saturu izveidoja nevis bilanču komisijas darbs, bet gan kāds teliņš, kurš atskrēja negaidīts un ne bez sarežģījumiem.

Atceros, bilanču komisijas sēdes laikā atskanēja kaimiņu kolhoza “Ļeņina ceļš” priekšsēdētāja Arvīda Kraņevska zvans pēc palīdzības, jo saimniecības veterinārais speciālists Donāts Mosāns nespējot tikt galā Tīrumu fermā ar govju dzemdībām.

Jautājumu par nepieciešamību palīdzēt kaimiņiem ar sapratni uztvēra pārejie bilanču komisijas specialisti. Mans jautājums tika izskatīts dažās minūtēs, un es devos kolēģim palīgā.

Izmeklējot govī, konstatēju, ka auglis ir liels un dzīvs, bet ir iestrēdzis šauros dzemdību ceļos un ka te bez ķeizargrieziena neiztikt. Labi, ka man veterinārās palīdzības mašīnā līdzī vienmēr bija veterinārā soma, kurā atradās mazais ķirurģiskais komplekts un novokaīna šķīdums epidurālai un vietējai anestēzijai. Ķeizargrieziena govij veicām turpat fermā, tikai blakus esošo govī uz operācijas laiku pārvietojām citur. Ķeizargrieziena bija veiksmīgs, ieguvām dzīvu teliņu, arī govju vispārējais veselības stāvoklis bija labs. Pēc ķeizargrieziena ārējo šuvju izņemšanu uzticēju saimniecībā strādājošam kolēģim. Par govju pēcoperācijas veselības stāvokli pabeidzēju pa telefonu un no kolēģa saņēmu ziņu, ka govju jūtas lieliski un nekādu veselības traucējumu nav.

Apmēram pēc pusgada rudenī, kad saimniecībā biju ieradies pārbaudīt, kā ferma sagatavota ziemošanai, atcerējos, ka tajā ir manis operētā govju un nolēmu to apskatīt. Lopkopības brigadiere priecīga teica, ka govju jūtas labi, ir apsēklota un viņai atkal ir konstatēta grūsnība. Pārlaižot roku pār operācijas brūci konstatēju, ka tā ir labi sadzijusi, bet šuves nav izņemtas. Šuves tūlīt izņēmu un laikā neizņemtas šuves nekādus veselības traucējumus neradīja.

Sadarbībai un savstarpējai izpalīdzībai toreiz bija liela vērtība. Tas palīdzēja atrisināt daudzus jautājumus.

Toreiz lielas grūtības bija ar rezerves daļu sagādi speciālajam autotransportam. Atceros, ka “bobikam” nojuka sajūga izsspiedējgultnis. Lauktechnikā to nevarēju dabūt. Zvanīju pēc palīdzības vairākiem saimniecību vadītājiem, izrādījās, ka viņu saimniecībās arī tāda nav. Tad atcerējos Kraņevski, kurš man arī bija lūdzis palīdzēt. Piezvanīju viņam un lūdzu, vai gadījumā nevar izpalīdzēt ar sajūga izsspiedējgultni. Saņēmu atbildi, ka viņš pats aizies uz darbnīcām paskatīties un atzvanīs. Tā arī notika, un es bez problēmām tiku pie sajūga izsspiedējgultņa.

Pateicoties sadarbībai, ar speciālā autotransporta rezerves daļām izlīdzēja kopsaimniecības “Avangards” galvenais inženieris Andris Rāviņš un kopsaimniecība “Nākotne” valdes priekšsēdētājs Artūrs Čikste.

Par manu ieguldīto darbu cūku ganāmpulka vīrusu izraisīto slimību apkarošanā pat bez atlīdzības man piedāvāja veikt Veterinārās pārvaldes dienesta telpu remontu. Teicu paldies, bet priekšlikumam nepiekritu.

Atceros, ka man bija jāorganizē Latvijas veterinārārstu biedrības republikāniskā spartakiāde Ozolniekos. Lielu atbalstu man sniedza Ozolnieku un Cenu pagastu priekšsēdētāji. Ozolniekos saskaņojām stadiona un sporta zāles lietošanas kārtību, sacensību dalībnieku ēdināšanu, mākslinieciskās pašdarbības priekšnesumu norises vietu un laiku, kā arī visu pārējo, kas bija saistīts ar spartakiādes norisi.

Cenu pagasta priekšsēdētājs telšu vietu ieteica izvēlēties Dalbē, skaistajā Misas upes līcī, kur vietējās saimniecības “Lielupe” ļaudis svin Līgo svētkus. Viss jau bija jauki, bet izrādījās, ka upe ir piesārņota un tajā nedrīkst ne mazgāties, nedz arī ūdeni lietot dzeršanai. Radās ideja, ka sacensību dalībniekiem ūdens jāpieved. Līdz ar to radās arī problēma, jo saimniecībās visas ūdens vedamās cisternas tika izmantotas lopu dzirdināšanai ganībās. Neatstāsi taču govis ganībās bez dzeramā ūdens, nokritīsies vēl izslaukums, un tad sāksies vainīgā meklēšana.

Atcerējos, ka rajona patērētāju biedrība vasarā no cisternām tirgo kvasu. Nolēmu lūgt cisternas rajona patērētājiem un ar prieku atceros, ka uz spartakiādes laiku bez atlīdzības mums tika aizdotas divas kvasa cisternas ar dzeramo ūdeni.

Spartakiādes organizēšanā daudz palīdzēja arī LLU Veterinārmedicīnas fakultātes kolektīvs ar dekānu Jāzepu Rimeicānu priekšgalā. Fakultātes kolektīvs sniedza skaistāko šovu visā veterināro darbinieku spartakiāžu vēsturē.

Republikāniskās veterināro dienestu darbinieku spartakiādes norisi saskaņoju arī ar rajona izpildu komiteju un miliciju. Ierodoties milicijā, mani sagaidīja patīkams pārsteigums. Te pirmo sastapu savu kolēģi Donātu Mosānu (vēlāko Dobeles milicijas priekšnieku) nu jau milicijas priekšnieka vietnieka amatā. Teicu, ka sestdien un svētdien Ozolniekos notiks republikāniskā veterināro darbinieku spartakiāde ar nakšņošanas vietu Dalbē teltīs un ka šoreiz man vajadzīga viņa palīdzība uzraudzīt ceļa posmu Ozolnieki - Dalbe, bet piebilda, ja speciālo veterināro mašīnu

vadītāji brauc kārtīgi - atbilstoši ceļu satiksmes noteikumu prasībām - tad gan lūdzu braucējus netraucēt.

Spartakiādes organizēšanā ieguldītais darbs nodrošināja sekmīgu spartakiādes norisi un rajona komandai godpilno pirmo vietu.

Pateicoties sadarbībai ar LLU rektorātu, Veterinārmedicīnas fakultātes dekānu Pēteri Keidānu un fakultātes mācībspēkiem, tika rasta iespēja rajona veterināro laboratoriju no Cenu pagasta pārcelt uz Veterinārmedicīnas fakultāti un veidot laboratorijas sadarbību ar fakultātes mācībspēkiem. Pārceļot laboratoriju uz fakultāti, tā tika pasargāta no likvidatoru ļaunās rokas.

Pēc Sesavā notikušās cūkas saslimšanas ar trihinellozi, sadarbībā ar Veterinārmedicīnas fakultātes mācībspēkiem profesoru Pēteri Keidānu un profesoru Edgaru Liepiņu tika veidots kopīgs rajona veterinārārstu un fakultātes mācībspēku televīzijas raidījums par trihinellozes profilaksi.

Veterinārijā valdošo problēmu loks bija tik plašs, ka veterinārārstiem vieniem tās atrisināt nebija pa spēkam, tāpēc nācās sadarboties ar saimniecību vadītājiem, visu nozaru speciālistiem, gaļas, piena un zivju pārstrādes uzņēmumiem, dzīvnieku barības un medikamentu ražotājiem un tirgotājiem, kā arī ar celtniecības un citām organizācijām.

Izsaku visiem bijušajiem sadarbības partneriem dziļu cieņu un pateicību par sadarbību un novēlu arī turpmāk veicināt visu nozaru sadarbību, tādejādi sekmējot valsts uzplaukumu un visiem laimīgu dzīvi savā zemē.

PĒCVĀRDS

Mēs, atmiņu krājuma veidotāji, strādājām ar lielu aizrautību, mīlestību un priecājamies par šādu iespēju, kas ir turpinājums mūsu izglītošanās aktivitātēm vairāku gadu garumā.

Paldies Jelgavas pašvaldībai par atbalstu senioru izglītības programmām.

Gribam pateikt lielu, lielu paldies mūsu pasniedzējiem par pacietību un izturību, mūs izglītojot!

Mēs atnācām ar tik atšķirīgām priekšzināšanām, dažādu gadu skaitu un rakstura īpatnībām, bet pasniedzēji prata atrast pieeju katram, lai tomēr pamatzināšanas un iemaņas apgūtu mēs visi.

Vēlamies pateikt paldies visiem tiem, kuri palīdzēja tapt šai grāmatai.

Tik varoši un gudri mēs tomēr neesam, lai pilnīgi patstāvīgi visu varētu izdarīt bez Jelgavas reģionālā Pieaugušo izglītības centra speciālistu atbalsta, palīdzības un darbu vadīšanas.

Mēs esam PIERADINĀTI un vēlamies turpināt! Ir taču zināms, ko saka Antuāna de Sent - Ekziperī Mazais princis.

Šis mācību gads ir beidzies, taču vasarai sekos rudens un jauns mācību cēliens. Un, protams, arī mēs gaidīsim savu 1. septembri Pieaugušo izglītības centrā, lai atkal satiktos un papildinātu savu dzīves pieredzi ar jaunām zināšanām un prasmēm.

Radošās studijas „Seniori Jelgavai” dalībnieki

